
HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

december 1996

jaargang XXVII

aflevering 4

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

**Driemaandelijks heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Lerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle,
Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele,
Sint-Martens-Lerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.**

Lidgeld 1996

500 fr. (+ 100 fr. buitenland) over te schrijven op
rekening 000-0627981-03 of 290-7431460-20 van
"Het Land van Nevele" v.z.w., Beentjesstraat 24, 9850 Poesele

Steunend lid 1996

vanaf 1.000 fr.

Redactieraad

A.BOLLAERT - K.DE GROOTE - S. DE GROOTE - L.DE RUYCK -
J.LUYSSAERT - A.STROBBE

Eindredactie

J.LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Gedrukt in de Beschutte Werkplaats "Nevelland" te Nevele.

Bij de kaffoto: Arthur Buysse tijdens zijn zending per stoomboot naar Latijns-
Amerika in 1916.
(Foto Livine Sevens)

HET LAND VAN NEVELE

december 1996

jaargang XXVII

aflevering 4

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

Redactie, Antoine Janssens is niet meer	275
S. DE GROOTE, Arthur Buysse's propagandareis in Zuid-Amerika (1916)	279
S. DE GROOTE, De visitatieverslagen van bisschop Triest aan de parochie Zeveren (1623-1654)	288
J. MEIRESONNE, Brouwerij "De Hoprank" en de familie Meiresonne te Landegem (1871-1918)	298
D. MAES, Een onwettig kind zaaide onrust in Merendree	305
S. DE GROOTE, " 't Gebeuren tot Bachte toch aardige dingen"	319
M. MICHIELS, Vijftig jaar geleden: oorlogsbelevissen van Marcel Michiels (deel 6)	323
F. VERHOEVEN, Constant Neutjens, gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918	341
Verslagen	344

ANTOINE JANSSENS IS NIET MEER

Op 6 augustus 1996 overleed Antoine Janssens na een kortstondige ziekte in zijn woning te Nevele. Hij was 73 jaar.

Antoine Janssens werd op 22 oktober 1922 te Nevele geboren als zoon van Frans Willem, aannemer-schrijnwerker, en Margareta Van Hese. Bij het overlijden van zijn vader in 1940 werd Antoine op zeer jonge leeftijd verplicht het beroep van zijn vader over te nemen. Deze zware verantwoordelijkheid belette hem echter niet om van dan af reeds te beginnen een verzameling uit te bouwen die later zou resulteren in het museum Rietgaverstede.

In die periode trad hij ook toe tot de Gemeentelijke Vrijwillige Brandweer Nevele. Op 10 oktober 1949 nam hij als onderluitenant het bevel van het brandweerkorps in handen dat hij bleef leiden tot aan zijn vrijwillig ontslag in 1971, waarna hem de titel van ere-bevelhebber werd toegekend.

In zijn tuin richtte Antoine zijn eigen sterrenwacht op maar het is vooral als heemkundige dat hij het meest bekendheid zou verwerven.

Het begon voor Antoine allemaal in 1938 toen hij een verzameling prentkaarten en bidprentjes van Nevele, boeken en landkaarten aanlegde die zou uitgroeien tot een der belangrijkste en voor de lokale geschiedenis waardevolste van Vlaanderen. Naast afbeeldingen begon hij ook voorwerpen (o.a. wapens en uniformen uit de Tweede Wereldoorlog) te verzamelen en organiseerde in 1945 zijn eerste tentoonstelling op het Nevelse gemeentehuis.

In 1959 organiseerde hij een opmerkelijke tentoonstelling over Cyriel Buysse, overtuigde het gemeentebestuur de toenmalige Tieltstraat om te dopen tot Cyriel Buyssestraat en zorgde ervoor dat aan het huis van Buysse een gedenkplaat werd aangebracht. Hij wilde duidelijk meer en smeedde plannen voor een eigen museum. Dat kwam er al in 1963 en naast tientallen prominenten stond Dr.J.Weyns, oprichter en toenmalig conservator van het Vlaams Openluchtmuseum te Bokrijk, erop bij de opening aanwezig te zijn. Een mooiere aanmoediging kon Antoine als kersverse conservator zich niet indenken. Het volgende jaar reeds werd een tweede deel van het museum geopend en in mei 1971 werd in aanwezigheid van de minister van Nederlandse Cultuur Frans Van Mechelen en heel wat prominenten uit

(Foto René Van de Walle)

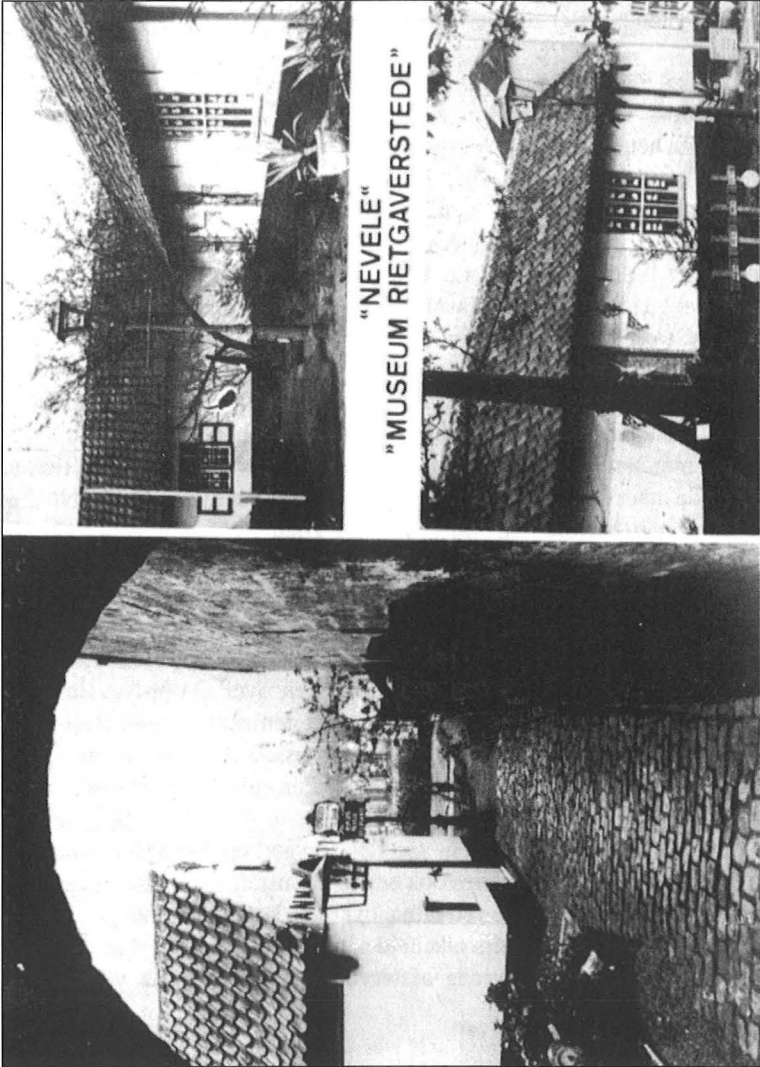
literaire en culturele kringen de Cyriel Buysse-afdeling geopend. Deze afdeling werd later uitgebreid met o.a. documenten en gegevens over Monika Van Paemel en priester-dichter Baziel De Craene.

Omwille van zijn verdiensten in de heemkunde ontving Antoine in 1977 de Oost-Vlaamse Reinaertprijs en werd hem in 1989 door het Verbond van Heemkunde het dr. Jozef Weyns-eremerk toegekend.

In 1970 was Antoine Janssens weliswaar niet bij de oprichting van de Nevelse heemkundige kring maar in het volgende werkjaar was hij al toetreden tot het dagelijks bestuur. Een functie die hij met veel overgave zou waarnemen tot midden 1992. De uitwisseling van kennis en ervaring met de bestuursleden, elk op hun domein, was ontegensprekelijk een verrijking voor de heemkunde in het algemeen. Antoine Janssens en Rietgaverstede betekenden voor de heemkring een onuitputtelijke documentatiebron. Anderzijds bood de heemkring Antoine de mogelijkheid een ruim publiek te bereiken met het resultaat van zijn opzoekingen en vondsten. Hiervan getuigen de meer dan honderd bijdragen die hij schreef voor de tijdschriften "Het Land van Nevele" en "Mensen van Toen". Hij was actief op alle domeinen van de lokale geschiedenis, maar zijn voorkeur ging vooral uit naar de gebeurtenissen om en rond de Tweede Wereldoorlog. In 1993 kwam er de breuk met "Het Land van Nevele". Antoine koos niet langer meer verder te werken met de heemkring en elk ging zijn eigen weg. Hij bleef niet bij de pakken zitten en publiceerde o.a. een fotoboek over Groot-Nevele en de *Geschiedenis van de Dekenij Nevele*. Voor het gemeentebestuur realiseerde hij diverse tentoonstellingen en de bijhorende brochures naar aanleiding van de inhuldiging van de monumenten voor verdienstelijke Nevelaars.

De inhuldiging van het monument van Leo Lovaert op 30 augustus, aan wie Antoine naast talrijke publicaties ook een tentoonstelling wijdde en die door zijn tussenkomst in Nevele een straatnaam kreeg, kon hij jammer genoeg niet meer meemaken. Het werd zijn afscheid aan Nevele, het dorp waar hij vanaf zijn jeugd tot aan zijn te vroeg afsterven steeds innig aan verkleefd is gebleven.

De Redactie

(Verzameling A. Bollaert)

ARTHUR BUYSSES PROPAGANDAREIS IN ZUID-AMERIKA (1916)

Cyriel Buysse had een vijf jaar jongere broer Arthur die in de periode vóór, tijdens en na de Eerste Wereldoorlog in de Belgische Kamer zetelde voor de Liberale Partij.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog verbleven Arthur en Cyriel in Nederland. Zij behoorden tot de vele duizenden Vlamingen die na de val van Antwerpen in 1914 een onderkomen hadden gevonden in Nederland.

In een Antwerps antiquariaat trof ik een merkwaardig boekje aan geschreven door voornoemde Arthur Buysse. *Voor België naar Zuid-Amerika* zo luidt de titel. Het werd uitgegeven bij C.A.J. Van Dishoeck in Bussum, bij dezelfde uitgeverij van zijn broer Cyriel. Opvallend is de vlotte stijl, die zelfs een beetje doet denken aan die van zijn broer.

Het is het verhaal van een opdracht die hij in 1916 vervulde in opdracht van de Belgische regering. Hij bezocht in de zomer van dat jaar namelijk een aantal Zuid-Amerikaanse landen. Zonder twijfel was dit het hoogtepunt van zijn politieke loopbaan. Hij werd er overal ontvangen als een regeringsleider.

De oorlogsomstandigheden zorgden er mede voor dat het een vrij avontuurlijke onderneming werd. In de toenmalige pers werd ruime aandacht geschonken aan de reis.¹

Korte levensschets van Arthur Buysse

Arthur werd geboren in Nevele op 14 april 1864 en bracht er zijn jeugd door, samen met zijn broer Cyriel en zijn zus Alice.

De hardwerkende en strenge vader Louis Buysse runde in Nevele een cichoreibedrijfje. Zijn moeder Pauline was een telg van de artistieke familie Loveling. Tantes waren Virginie en Rosalie, schrijfsters, ook wel eens de Nevelse nachtegalen genoemd.

¹. Mevrouw Sevens, echtgenote van de kleinzoon van Arthur bezit een plakboek over die zending, met tientallen artikels, voornamelijk uit Latijns-Amerikaanse periodieken.

Na zijn lager onderwijs in Nevele stuurden de vrijzinnige ouders Arthur naar het atheneum in Gent. Hij was ook een begaafd musicus en volgde cello en pianolessen aan het conservatorium in Gent. Wekelijks wandelde hij te voet van Nevele naar Gent om er zijn muziekstudie verder te zetten.

Hoewel zijn vader hem liever de zaak zag overnemen, wenste hij net zoals sommige familieleden rechten te studeren.²

Hij promoveerde aan de Gentse universiteit in de rechten en werd advocaat bij het Hof van Beroep in Gent in 1887.

In 1890 huwde hij met Augusta Beaucarne³. Zij kregen één dochter, Madeleine. Hij overleed in Gent op 29 september 1926.

De relatie met zijn broer was uitstekend. Cyriel gold in zijn jonge jaren als het probleemkind in de familie.

Op een bepaald ogenblik werd Cyriel door zijn vader naar Amerika gestuurd om daar de Nevelse cichorei *in te planten*. Het werd geen succes. De door heimwee verscheurde Cyriel nam zijn broer in vertrouwen in een brief geschreven op 24 februari 1892: *Je désire beaucoup la (zijn moeder) voir mais je n'ai pas l'intention de retourner à Nevele. J'ai pris la ferme résolution de crever de misère plutôt que de retomber sous la tyrannie du père.*⁴

(Ik verlang er erg naar om haar terug te zien, maar ik heb niet de intentie terug te keren naar Nevele. Ik crepeer nog liever van miserie dan terug te vallen onder de tirannie van vader).

Arthur werd zeer actief binnen de Vlaamse vleugel van de toenmalige liberale partij, en liberaal volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Gent-Eeklo van 1909 tot 1921 en van 1924 tot aan zijn overlijden op 28 september 1926.

Hij was een sociaal bewogen liberaal, met veel aandacht voor de armoede op het platteland. In de periode voor de Eerste Wereldoorlog viel hij echter ook

2. Vooral telgen van de familie Fredericq.

3. A.VAN ELSLANDER, *Cyriel Buysse*, Uitgave ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van diens overlijden, Gent, 1982, blz. 13.

4. A.VAN ELSLANDER, *o.c.*, blz. 30.

op door zijn pleidooien en acties voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit en het leger.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog ontpopte Arthur zich in Nederland⁵ echter tot een felle tegenstander van het activisme (Vlaamse collaboratie met de bezetter).

Dit gold ook voor zijn broer Cyriel, die zich in die periode overigens ook af en toe enigszins politiek manifesteerde⁶.

Arthur en Cyriel werkten mee aan *Vrij België* een blad gerund door de katholiek August Van Cauwelaert en de liberaal Julius Hoste jr.⁷.

Na de Eerste Wereldoorlog steunde hij vooral op de francofone Gentse bourgeoisie, die niet wou weten van de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Zo vertolkte hij op een bepaald ogenblik de stelling om de Vlaamse universiteit op te richten buiten Gent. Op die manier kon Gent zijn Franse hogeschool behouden.

Op reis voor België

De propagandareis die Arthur Buysse in 1916 ondernam gebeurde in opdracht van het Belgische Ministerie van Buitenlandse Zaken dat gevestigd was in Le Havre. Het netwerk van Belgische diplomaten was immers ondanks de oorlog intact gebleven.

Het was volksvertegenwoordiger Ferdinand Fléchet die hem begin 1916 vroeg om een dergelijke reis te maken. Hij bezorgde het positief antwoord van Arthur aan de Belgische regering in Le Havre.

Pas in augustus kreeg Buysse het bericht dat hij kon afreizen. Hij aarzelde niet en vertrok naar Le Havre via Londen. In Londen voegde Munoz de Corrales, zijn secretaris, zich bij hem. Ook een ander kamerlid, de Waal Mélot, reisde mee.

5. Er verbleven tijdens de Eerste Wereldoorlog ca. 50.000 tot 100.000 Belgen in Nederland.

6. Op 5 januari vond in Den Haag een vergadering plaats van het Uitvoerend Comité van het Internationaal Socialistisch Bureau met o.a. Camille Huysmans, Emiel Vandervelde en Eduard Anseele. Nadien volgde een diner waaraan ook Cyriel Buysse deelnam.

7. R.DE SCHRUYVER, A.BUYASSE, *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Lannoo, 1973, blz. 267-268.

Vanuit Le Havre ging de tocht verder naar Parijs en dan naar Madrid per trein. Buysse schetst in een vloeiende stijl zijn wedervaren. Zo vertelt hij het volgende van zijn wedervaren aan de Portugese grens: *De trein naar Lissabon was juist vertrokken en nu waren wij genoodzaakt in dat kleine dorpje, in een verstikkende hitte, op een trein te wachten, die eerst om vijf uur 's avonds zou vertrekken. De reizigers waren woedend. Waarom had die trein nu geen tien minuten op de correspondentie gewacht. (...) Wij bleven de ganse lange dag in het stationsgebouw zitten. In dat dorpje van vijf huizen midden de woestijn was niets te zien. Men vindt er zelfs geen winkel om een briefkaart of een sigaret te kopen. Onze enige distractie bestond in een slechte fonograaf, die onophoudend een aria speelde uit het orkest der Garde Republicaine van Parijs. Die fanfare, voortdurend onderbroken, daar het ding oud en versleten was, ruist me nog steeds in de oren.*

Eindelijk tot onze grote vreugde, verscheen de trein, en na een andere slapeloze nacht (wij moesten elke ogenblik van trein veranderen) kwamen wij eindelijk in de vroege morgen, zwart als negers, in Lissabon aan. Het Avenida Palace Hôtel was vol, geen kamer te vinden, doch na lang praten kwamen wij terecht in de badkamer.

De afreis volgde op 10 augustus met de 'Drina', afkomstig van Liverpool. Veertien dagen duurde de overtocht.

Buysse vertelde verder: *'s Nachts was alles donker; geen glimpje licht was aan boord te zien! Deuren en patrijspoorten waren zorgvuldig gesloten en de zeldzame passagiers die 's avonds op het dek liepen, waren als zwarte spoken om de hoek verdwenen. C'est le vaisseau fantôme, zei een Franse dame.*

Er werd gespeeld en gediscussieerd: *Een dame die lang in Brazilië gewoond had, had het over de afschaffing van de slavernij. Dat noemde zij een schande. Een groot koffieplanter was volkomen van haar gevoelens. Volgens hem waren de koffievelden vroeger veel beter verzorgd dan nu.*

Er waren ook grappige gebeurtenissen: *Zekeren morgen had de kapitein bemerkt dat zijn kanarievogel, die buiten zijn hut aan den wand hing, er treurend uitzag. Hij was verkouden. Iemand stelde voor hem whisky te geven om het dier te genezen. Dat gebeurde dan ook en waarachtig de kanarievogel genas!*

Brazilië

Uiteindelijk, op 29 augustus 1916, bereikt het gezelschap Rio de Janeiro. Een onvergetelijk panorama bij de aankomst, vertelde Buysse. De stad had toen al één miljoen inwoners. Buysse vond dat de Brazilianen weinig gastvrij zijn, maar dat toch deuren voor hen opengingen, louter uit sympathie voor het gemartelde België. Naar aanleiding van het bezoek werden voor België twee galavoorstellingen gegeven in het Théâtre Municipal. Er was in Brazilië heel wat discussie ontstaan over het operastuk dat werd gespeeld. Het was gecreëerd door Xavier Leroux en had het over de gebeurtenissen in Dinant tijdens de oorlog. In Buenos Aires was het stuk verboden. Men hield immers aan een strikte neutraliteitspolitiek. Maar in Montevideo werd het dan weer opgevoerd.

Arthur Buysse ontmoette er tal van politici, o.a. de populaire Ruy Barbosa en werd ontvangen in het parlement van Brazilië.

De volgende stopplaats in Brazilië was Sao Paulo. Hier lag de situatie moeilijker. Een groot deel van de industrie bleek er in Duitse handen te zijn. Een lezing over België werd toch nog massaal bijgewoond.

Uruguay

Met een speciale trein trok het gezelschap naar Montevideo, de hoofdstad van Uruguay. De tocht duurde zes dagen om de 2.700 km af te leggen: *Wij reden den ganse staat Parana door. Alles schijnt eenzaam en verlaten in dat heerlijke, doch eentonige landschap met zijn dichte wouden van kreupelhout waaruit talrijke grote dennebomen omhoogschieten.*

Een commandant van de politie vertelde hem hoe vorig jaar een opstand was bedwongen van de revolutionaire fanaticos. De boeren klaagden bitter over de droogte en de Langostas (sprinkhanen).

Buysse was na zijn aankomst verbaasd over de sociale voorzieningen en de vooruitstrevendheid van Uruguay.

Zo was er een wet op de echtscheiding waarbij de vrouw het recht bezat de ontbinding van het huwelijk te eisen zonder de minste reden te moeten opgeven. De rechter is verplicht om op haar verzoek de scheiding uit te spreken en verdere discussie wordt niet toegestaan. Verzekeringen (levens- en brandverzekeringen...) zijn een monopolie van de staat.

Het was in die tijd de meest democratische staat van Zuid-Amerika, constateerde Arthur Buysse.

Opvallend was het voorstel van de minister van Buitenlandse Zaken om een verdrag te sluiten tussen België en Uruguay. Merkwaardig omdat België in volle oorlog was en er nog slechts een klein hoekje overbleef.

Arthur Buysse liet zich ook daar kennen als een felle tegenstander van de collaborerende activisten. Over de vervlaamsing van de Gentse universiteit had hij duidelijke ideeën: *Wie van ons, Vlamingen, heeft niet geprotesteerd tegen dat hels geschenk, tegen die manoeuvre van den vijand, op touw gezet met de medewerking van een handvol verraders, om verdeeldheid in onze rangen te zaaien.*

Op verschillende plaatsen poogden de Duitsers de activiteiten van de delegatie te dwarsbomen. In Montevideo werd een protestbrief gericht van de groep "El Centro Germania", tegen de lezing in de universiteit. De meeting vond echter toch plaats.

Nadien vervolgde het gezelschap de tocht naar Buenos Aires. In de woning van de Waalse bouwkundige M.Dormal, werd Buysse getroffen door een schilderijtje van Emiel Claus. Ook elders bevonden zich tal van doeken van Belgische kunstenaars. Buysse had het verder in lyrische termen over de stad en haar cultuurminnende aristocratie.

Terugreis

Op 12 augustus stond Arthur Buysse op het punt om terug te keren. Hij besloot om voor alle zekerheid een afscheidsbrief te schrijven aan zijn echtgenote, voor het geval hem iets zou overkomen. Hij meldde dat hij ernstig ziek was geweest in Rio, maar dat een geneesheer hem er door had gehaald. De terugreis duurde 31 dagen.

Tijdens de terugtocht naar Nederland was er nog een merkwaardig incident: *Wij stevenden bij zeer kalm weder door de Golf van Biskaye, in Noordelijke richting, toen eensklaps een ongewone beweging aan boord werd waargenomen. Het schip was van koers veranderd en wij trokken naar het Zuiden (...). Iedereen scheen verwonderd, doch het duurde niet lang of wij*

vernamen dat de marconist het noodsignaal S.O.S. ontvangen had met het bericht dat een Engels schip aan het zinken was (...).

Uiteindelijk bleek er niets te zijn. De bemanning had wel het schaduwbeeld van twee duikboten gezien.

De gevolgtrekking was, dat het uiteindelijk om een vals alarm ging, uitgelokt door de Duitse marine om niet neutrale schepen weg te lokken en in de grond te boren.

Er was verder een wel zeer merkwaardige ontmoeting. Tijdens de overtocht naar Lissabon had Arthur een hartelijk gesprek met een dame. Toen hij op de kaai afstapte werd hij staande gehouden door twee heren, die hem verzochten niet verder contact te houden met de desbetreffende dame. Het bleek om niemand minder te gaan dan de befaamde Mata Hari, die korte tijd nadien werd gearresteerd en terechtgesteld voor spionage voor de Duitsers.⁸

Tussen het Britse Falmouth en Amsterdam werd het schip nog getroffen door een zware storm. Heel wat meubilair werd vernietigd en op een bepaald moment stond er water in zijn kabine en was het schip stuurloos. Maar uiteindelijk kon Buysse als besluit van het boekje zeggen: *'s Anderendaags vroeg in den morgen zagen wij de Hollandschen kust en de haven van IJmuiden. Ofdat een vreugde en een innig gevoel van dankbaarheid verwekte. Méér dan een van ons had tijdens den wilden storm op de kust van Schotland gedacht dat hij nooit meer zijn land of familie zou terugzien. Alles kwam nu terecht, het geluk straalde ons toe en ik herinner mij dat, toen ik de "Hollandia" te Amsterdam verliet, ik mij nog eens naar het schip omkeerde en in mijn rijtuig stapte met een dubbel gevoel: een warme inwendige vreugde en een indruk van dankbaarheid voor de bewonderenswaardige Hollandse zeelieden en ook voor het gastvrije Holland, mijn tweede vaderland, dat ik na den oorlog immer zal erkentelijk blijven en niet zonder heimwee verlaten zal.*

De reis die bijna drie maanden duurde werd uiteindelijk een succes. Buysse en Mélot werden dag na dag gecontacteerd door o.a. journalisten, fotografen, politici en Belgische emigranten.

De vraag die tenslotte kan worden gesteld is waarom iemand zoals Arthur

⁸. Louis FREDERICQ, *Notes sur la famille Fredericq-Beaucarne*, 1940, blz. 55.

Buysse voor de Belgische overheid een dergelijke reis, die niet zonder risico was, diende te ondernemen.

In een interview meldt Buysse de aanleiding: *Eén der grootste staatslieden van Zuid-Amerika, ambassadeur Ruy Barbosa, oud minister van financiën van de Verenigde Staten van Brazilië, had te Buenos Aires een uiterst welsprekende rede gehouden om het verdrukte België te verdedigen. De federale Kamer en Senaat van de grote republiek van Brazilië stemden er zo gans mee in, dat het parlement besloot dit meesterstuk van welsprekendheid en dit prachtig betoog van het recht in zijne jaarboeken op te nemen. Z.E. Barbosa is een stommitieit van het internationaal recht. Hij was Brazilië's gedelegeerde in Den Haag, waar hij acht maanden heeft verbleven. Hij was een persoonlijke vriend van wijlen onze staatsminister Beernaert, die veel van hem en van zijn welsprekendheid hield.*⁹

Er kunnen verschillende redenen zijn. België was bijna volledig bezet en de regering was er niet zo zeker van dat het land na de oorlog in zijn oorspronkelijke vorm zou worden hersteld. Daarom diende men zich in het buitenland te profileren. Pas in 1916 beloofden de grote mogendheden formeel dat ze België in zijn oorspronkelijke vorm zouden herstellen.

Tegelijkertijd kon men via een dergelijke reis de buitenlandse Belgische diplomatieke posten een hard onder de riem steken.

België zocht overal hulp bij bevriende landen, o.a. voor de voedselbevoorrading van het land.

De Zuid-Amerikaanse landen waren neutraal in het conflict en daarom was een vertegenwoordiger van het zo getroffen België interessant om de balans in het voordeel van de geallieerden te doen overslaan.

In 1917 zou Brazilië zich effectief aan de zijde van de geallieerden scharen.

Arthur Buysse werd voor zijn diensten als lid van de Belgische missie in Zuid-Amerika officier in de Leopoldsorde.¹⁰

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Lerne

⁹. Belgische zending in Zuid-Amerika, Belgisch Dagblad, 2 december 1916.

¹⁰. Dan PROOST, *Biografie van Arthur Buysse*, Eerste kandidatuur Geschiedenis, Rijksuniversiteit Gent (1 bladzijde), Liberaal Archief.

DE VISITATIEVERSLAGEN VAN BISCHOP TRIEST AAN DE PAROCHIE ZEVEREN (1623-1654)

Het verslagboek van bisschop Antoon Triest, dat werd uitgegeven onder impuls van de Leuvense hoogleraar M.Cloet, behoort tot de merkwaardigste verzameling rapporten van bisschoppelijke visitaties uit de 17e eeuw¹.

Het leek ons interessant om alle passages waar de parochie Zeveren wordt beschreven chronologisch te groeperen en indien mogelijk enigszins van commentaar te voorzien². Het artikel vormt voor het Land van Nevele een aanvulling op de tekst van F.Cieters en J.Van de Castele die de bezoeken van Triest aan de parochie Nevele onderzochten³.

Eerst en vooral is het noodzakelijk om even in te gaan op de figuur van de bisschop en de manier waarop de visitaties verliepen.

Antoon Triest werd geboren in Beveren-Waas in 1576 als zoon van een adellijke familie. Hij volgde de Latijnse school van de paters Augustijnen in Gent en behaalde in 1596 aan de Leuvense universiteit het diploma in burgerlijk en kerkelijk recht. Gedurende drie jaar studeerde hij daarna theologie in Rome. In 1610 werd hij benoemd tot deken van het St.-Donaaskapittel in Brugge⁴.

Hij werd ingehuldigd als bisschop van Gent op 7 april 1622. Voordien was hij een korte tijd bisschop geweest in Brugge (1617-1621)⁵.

1. M.CLOET, *Itinerarium visitationum Antonii Triest, Episcopie Gandavensis (1623-1654). De visitatieverslagen van bisschop Triest*, Leuven, 1976.

2. Met dank aan de heer J.Van de Castele voor de vertaling van de Latijnse teksten in het Nederlands.

3. F.CIETERS, J.VAN DE CASTEELE, *Nevele in de visitatieverslagen van bisschop Triest*, in *Het Land van Nevele*, jg. VII (1976), afl. 4, blz. 187-213.

4. H.VERVAECKE, *Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Michiel Zachmoorter (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657)*, in *Het Land van Nevele*, jg. XIII (1982), afl.3 & 4, blz.143-260.

5. M.CLOET, *Het kerkelijk leven in een landelijke dekenij van Vlaanderen tijdens de XVIIde eeuw, Tielt van 1609 tot 1700*, Universiteitsbibliotheek, Leuven, 1968, blz. 46-50.

Hij was een vriend van Jansenius, en verdedigde diens werk de *Augustinus*. In 1643 verscheen de pauselijke bul *In Eminendi*, die de mening uitdrukte dat de *Augustinus* schandaal verwekte. Dit bracht hem in conflict met de Jezuïeten.

Ten gevolge van intriges slaagden deze erin hem te laten straffen door Rome. De bekendmaking van de sanctie, m.n. interdict en suspensie geschiedde op 6 mei 1653. Maar nog hetzelfde jaar volgde de verzoening.

Triest was naar verluidt een vroom maar ook een veeleisend man, voor zichzelf en de anderen. In zijn verslagen overheerst eerder het negatieve.

Zijn diocesaat duurde tot 28 mei 1657. Tot enkele dagen voor zijn overlijden - hij was toen meer dan tachtig - bleef hij zijn parochies bezoeken. Van 1622 tot 1640 bracht hij om de drie jaar een bezoek aan de ca. 150 parochies. Vanaf 1640 probeerde hij het om de twee jaar te doen. Het concilie van Trente (1545-1563) verplichtte trouwens de bisschoppen om de twee jaar hun parochies te bezoeken.

De visitaties werden te paard afgelegd. Vergezeld door de deken en een secretaris, werden per dag twee à drie parochies bezocht.

De vele bezoeken pasten in diens ijver voor de contrareformatie, de katholieke restauratiebeweging na de calvinistische periode van de 16e eeuw. Vandaar dat er ook zeer nauwkeurig wordt nagegaan of er zich nog ketters in de parochie bevonden. Vaak werden zij nadien aangeklaagd bij de curia (bisschoppelijke rechtbank). Ook het paasverzuim wordt nauwkeurig nagegaan.

Uit de visitatieverslagen blijken meer algemeen drie voornamelijk belangstellingssferen. Vooreerst is er het kerkgebouw en de uitrusting voor de eredienst. Vervolgens is er het privaat leven en het apostolaat van de pastoor. Zelfs de leeftijd en het voorkomen van de huishoudsters van de pastoors wekken zijn aandacht.

Tenslotte wordt het gedrag van de gelovigen bekeken; alle nalatigheden op godsdienstig en zedelijk vlak werden genoteerd.

Antoon Triest overleed op 28 mei 1657. Zijn praalgraf prijkt in het hoogkoor van de Sint-Baafsabdij.

De visitatieverslagen geven een goed beeld van de heersende mentaliteit en de enorme invloed die de clerus toen bezat.

9 juni 1625 (blz. 34-35)

Diezelfde dag bezocht hij voor het middagmaal de kerk die in goede staat verkeert, doch onvoldoende is uitgerust. Geen enkel gewijd altaar, geen plaats voor het gewijde, geen biechtstoel. Het hl. Sacrament wordt in een soort corporale bewaart, maar wel in een voortreffelijk altaar. De doopvont is eveneens voortreffelijk, maar is op een ongerieflijke plaats gelegen. De pastorie is volledig verwoest. Er is hier geen pastoor, maar die van Vinkt bedient de kerk: hij is een goede en vlijtige man, evenals de koster. Het kerkhof is niet door een muur afgesloten.

De baljuw wordt van ontucht verdacht, heeft onwettige kinderen, is slordig in zijn ambt, bekommert zich niet met de viering van de feestdagen en schijnt ongetwijfeld om te gaan met verdachten van ketterij en duivelbezweering. De burgemeester en nog een andere persoon, die in de Leystrate voor de baljuw optreedt, zijn ook van ketterij verdacht en hebben uit dien hoofde te Deinze een straf opgelopen.

Behalve die drie is er hier een Daniël van Ooteghem, een harde ketter en een verfoeilijk personage, maar hij weet dat op een meesterlijke wijze te verbergen.

Op deze parochie komt ook iemand uit het dorp Ooike. Zijn naam is Andreas. Hij is smid en chirurgijn. Van hem wordt verteld dat hij aan duivelbezweering doet. Verder zijn er nog een paar personen die de sacramenten niet naderen en de kerkdiensten niet bijwonen.

Er deed zich hier nog het volgende voor: een jonge man,... genaamd trouwde hier met een meisje dat door een andere man zwanger was gemaakt. De echtgenoot erkende het kind niet, maar stuurde het naar de vermoede vader die het weigerde in ontvangst te nemen. Inmiddels, ten gevolge van zijn ongelukkig lot, stierf de boreling ongedoopt en de echtgenoot heeft het wichtje, buiten het weten van de pastoor, heimelijk begraven. Nu is hij herbergier in het dorp Lotenhulle.

Er is hier een fundatie voor vespers, maar die worden volledig verwaarloosd, naar men zegt.

De kerkfabriek en de armendis worden door eerlijke en vlijtige personen beheerd. De onderpastoor wil nochtans hun rekeningen noch goedkeuren noch ondertekenen.

Het kerkje¹⁶ van Zeveren is blijkbaar in goede staat, maar er zijn bemerkingen over de armzalige uitrusting. Dat de uitrusting van de kerk pover is, wekt geen verbazing. Nauwelijks een paar tientallen jaren voordien woedde een godsdienstoorlog en een beeldenstorm, waarbij vooral heiligenbeelden er moesten aan geloven.

Ook de verwoeste pastorie kan verwijzen naar die periode. De verwoesting kan ook recenter zijn, als het gevolg van de doortocht van één van de vele doortrekkende legerbenden.

Pas in de loop van de 17e en 18e eeuw zou het kerkmeubilair worden uitgebreid. Het fraaie eiken koorgestoelte bijvoorbeeld dateert van 1672. Bisschop Triest klaagt erover dat er zich geen biechtstoel bevindt. De huidige biechtstoel dateert van de 18e eeuw.

De vermelde pastoor uit Vinkt die toen in Zeveren optrad tijdens de visitatie was wellicht D. Joannes Kelders. Hij bleef er pastoor van 1617 tot 1622. Triest laat zich duidelijk positief over hem uit.

De parochie wordt volgens de bisschop blijkbaar bevolkt door enkele ongunstige elementen. Hierbij worden de burgemeester en de baljuw van de heerlijkheid Leystraete verdacht van ketterse sympathieën. Het is overigens zo dat de heer van Leystraeten Josse Ghusse in 1569 voor de raad van beroerten werd gedaagd voor zijn ketterse voorkeuren. Hij werd samen met zijn echtgenote verbannen.

Ook de baljuw van de heerlijkheid Zeveren zelf krijgt het in het verslag hard te verduren.

3 mei 1627 (blz. 69)

's Morgens, komend van Deinze bezocht hij de kerk van Zeveren. Hij wijdde het hoofdaltaar, maar niet de twee andere zijaltaren daar ze onvoldoende

^{6.} Het betreft niet de huidige kerk van Zeveren, die dateert van 1860. Het voormalige kerkje werd afgebroken als zijnde te klein en te bouwvallig.

waren uitgerust. Er is nu een goede plaats voor het gewijde gevonden, hoewel die nogal vochtig is. De doopvont is slecht geplaatst, daarom beval hij ze in een andere kapel onder te brengen. Een treffelijk tabernakel, maar geen pixis en zilveren vaten voor de hl. Olie. Het hl. Sacrament wordt in een corporale (beurs) bewaard. Het kerkhof is niet afgesloten.

Hier woont een doorslechte ketter, Daniël van Ooteghem. De burgemeester van Deinze heeft beloofd om het nodige te doen om hem uit te wijzen.

Er is hier iemand die zijn eigen dochter zwanger maakte. Voor dat misdrijf verliet de echtgenote haar man, maar vandaag of gisteravond hebben ze zich met elkaar verzoend. De man zorgde ervoor dat voor zonsondergang van de vierde dag van de maand de dochter die bij hem verbleef, zou worden verwijderd en dat wegens gevaar voor ontucht en incest zou deze moeten worden verzocht de dispensatie aan te vragen om de verschuldigde boete niet moeten te betalen. Wat inmiddels is geschied.

Reeds op 9 juni 1625 werd de ketter Daniël Van Ooteghem vermeld. De vraag is of deze ketter een voorouder is van de latere Francis Van Ooteghem, van 1830 tot 1844 burgemeester van Zeveren.

13 september 1630 (blz. 169)

Diezelfde dag bezocht de hoogerwaarde, tegen de avond, de kerk. Ze wordt door de bovenvermelde pastoor van Vinkt bediend en dat tot grote voldoening van de inwoners: ze zijn met ca. 120 en leven allen de voorschriften na, ook Daniël van Ooteghem die nochtans van ketterij wordt verdacht. De parochieregisters van beide parochies zijn goed bijgehouden, ook de status animarum. Het kerkhof is nog niet afgesloten. De kerk is in goede staat en goed uitgerust. De plaats voor het gewijde is behoorlijk, hoewel het er vochtig is. De doopkapel met de doopvont en de biechtstoel zijn voortreffelijk en er is een degelijk tabernakel, maar de zilveren pixis die erin ligt is te klein en er zijn geen vaten voor de hl. olie. Verder moet niet veel worden gezegd, behalve dat een zekere Johannes van Damme een slechte verhouding heeft met zijn vrouw (ze leven namelijk gescheiden) en zijn dochter. Hij heeft deze laatste zwanger gemaakt. Het is een woeste man en zijn vrouw is niet veel beter. Na rijp overleg heeft de Hoogerwaarde de pastoors van Vinkt en Deinze de toestemming verleend die twee te laten scheiden wat bed en woning betreft, omdat er gevaar voor moord dreigt.

Interessant is de vermelding van het bevolkingsaantal, m.n. 120. Gezien het feit dat de families groter waren dan vandaag, kan men ervan uitgaan dat er zich 12 à 15 woningen bevonden in Zeveren.

De in 1627 nog als doorslechte ketter beschouwde Daniël Van Ooteghem is aan de betehand. Hij blijkt nu al de voorschriften na te leven.

20 juni 1633 (blz. 214)

Alles in deze kerk, die in goede staat verkeert, is netjes en goed geordend. Het kerkhof is nog niet afgesloten, maar aan het uiteinde ervan liggen de bakstenen gereed. In de zomer wordt het catechismusonderricht onderbroken. De zilveren pixis is te klein en beantwoordt niet aan het overige dat wel in orde is. Er zijn hier geen misfundaties, behalve één. De pastor van Vinkt, die deze kerk bedient, de burgemeester, de schepenen, de koster, de kerkmeesters van de armendis vormen met de inwoners een kleine gemeenschap die een goede faam geniet. Er zijn hier ca. 120 paasplichtigen. Er is enkel Judocus Ayerick, die in vrijwillige echtscheiding leeft, nadat hij zijn echtgenote had verlaten. Men zegt dat hij in Meigem woont.

Er worden geen pastorale belastingen geheven. Er is hier geen pastorie. De rekeningen zouden in orde zijn mochten de grenzen van de grondeigendom en de hypotheekrenten beter gedetailleerd zijn. De parochieregisters zijn in orde. De vreemdelingen die naar hier uitwijken leggen een attest voor.

Er is iets met het afsluiten van het kerkhof in Zeveren.

Twee eeuwen later, in 1832 beklagt deken Annoque zich erover dat er zich schapen en linnen op bevinden en hij eist dan ook dat het kerkhof wordt afgesloten⁷.

De pastoor op dat ogenblik is Petrus De Steur, pastoor in Vinkt en Zeveren van 1627 tot 1643.

Het aantal paasplichtigen wordt geraamd op 120. Dit impliceert dat het bevolkingsaantal iets hoger is, wellicht ca. 150 à 160.

⁷ M.VAN DEN HEUVEL, A.JANSENS, *De dekenij Nevele*, Uitgeverij Decock, Aartrijke, 1994, blz. 102.

Het onderbreken van het catechismusonderricht tijdens de zomer zal wel te maken hebben met het feit dat de boerenjongens worden ingeschakeld in de oogst.

10 september 1637 (blz. 258)

Diezelfde dag, voor het middagmaal, werd de kerk van Vinkt bezocht. (...) De pastoor, die ook de vlakbij gelegen parochie van Zeveren bedient, celebreert, predikt, geeft catechismusonderricht en zingt de vespers alternerend in de twee kerken. (...) De pastoor heeft een goede naam, eveneens de bevolking van de beide parochies.

De pastoor over wie bisschop Triest het heeft is waarschijnlijk nog steeds P.De Steur.

12 september 1640 (blz. 290)

Diezelfde dag, na het middagmaal, bezocht de hoogerwaarde de beide kerken. Wegens de korte afstand tussen beide en het geringe inkomen van beide, worden ze door één enkele pastoor bediend. (...) In Zeveren zijn er 140 paasplichtigen die allen voldoen, behalve een vrouw, die wegens de brutaliteit van haar man, in vrijwillige echtscheiding leeft. (...) In Zeveren is het kerkhof nog niet afgesloten en in de kerk druipt het op vele plaatsen. In beide kerken is er weinig uitrusting. De plaats voor het gewijde is niet behoorlijk en bovendien nog vochtig. Kleine en niet behoorlijke pixissen. Van beide parochies zijn de registers in orde. De pastoor eist geen attest van zij die hier komen wonen. (...) De kerk van Zeveren heeft een voordelig saldo van 400 fl., velen zijn haar nog schuldplichtig en inmiddels vereist de kerk herstellingen.

In vergelijking met nog geen twintig jaar geleden laat de bisschop zich zeer negatief uit over de staat van de kerk.

Aangezien het aantal paasplichtigen 140 bedraagt, ramen we het bevolkingsaantal op bijna 200. Dit betekent wel een zekere stijging i.v.m. 1633.

3 september 1642 (blz. 328)

Na het middagmaal bezocht ik diezelfde dag nog die twee kleine parochies. De pastoor bedient beide gemeenschappen zonder enige klacht van wie ook. (...) In Zeveren zijn er 140 paasplichtigen (...). De rekeningen van de armendis van Zeveren zijn nog niet afgesloten. Ze vertonen een batig saldo van 500 fl. en die van de kerkfabriek 900, hoewel er aan de kerk heel wat herstellingen werden uitgevoerd. Inmiddels is het kerkhof nog niet afgesloten. (...)

Pastoor P. De Steur blijft tot 1643, en wordt opgevolgd door Jan Matthias, die in Zeveren bedrijvig blijft tot 1647.

13 mei 1644 (blz. 361)

De pastoor heeft een goede naam en is door zijn parochianen geliefd. Van hen bekwam hij de middelen om zijn huis te herstellen. Zowel de inwoners van hier als die van Zeveren hebben ertoe bijgedragen. Er zijn vele goede getuigenissen over de pastoor afgelegd. In Vinkt wonen er 380 paasplichtigen en in Zeveren 170. (...)

Nadat ik de kerk van Meigem had bezocht, kwam die van Zeveren aan de beurt. Ik vond ze zoals ik bovenvermeld heb beschreven. Er is voor het kerkhof een nieuwe toegangspoort gemaakt met een grote portiek. Het altaar van de hl. Amandus vergt een betere uitrusting. Uit de rekeningen blijkt dat men de kerkfabriek nog 1500 fl. schuldig is. Met dat geld zou men een betere uitrusting kunnen aanschaffen of de schulden delgen. De armendis beschikt over 750 fl. die ongebruikt in de handen van de armendismeesters blijven.

De bevolking is op twintig jaar tijd sterk toegenomen van 120 tot 170. De pastoor met de goede naam zou de reeds vermelde Jan Matthias zijn.

4 mei 1649 (blz. 428)

Een altaar gewijd. Diezelfde dag na mijn kerkbezoek vond ik dat het dak van het gebouw hier en daar een herstelling vereiste en dat de kerk een betere uitrusting behoefde. Het kerkhof is afgesloten. Een voortreffelijk tabernakel. Op deze parochie leven maar 30 families die ongeveer 100 paasplichtigen opleveren en die jaarlijks hun plicht vervullen. Het decreet van het concilie wordt hier niet bewaard. Het boni van de vorige rekeningen dat 1500 fl. was,

schijnt op een verantwoorde wijze te zijn besteed. Op de volgende rekeningen is er een overschot van 133 lb. 16 s. 1 gr. en op die van de armendis 51 lb. 16 s. gr. De kerk- en armendismeesters hebben beloofd die sommen aan te wenden voor herstellingen aan de kerk en voor een plaats op te richten voor het gewijde. Het bezwaar door burgemeester Ghislaine geopperd met betrekking tot de verdeling van kleine renten mag niet worden genegeerd, want hij zegt niet juist te weten welke gronden zijn gehypothekeerd. Met zijn erfgenamen zou hij overwegen om de schulden van Boudewijn Dobbelaere en van Johannes Cornelissen rechtmatig te hypothekeerders, voor elk is dat 10 s. Hij zou ook het proces tegen weduwe Bollaert voortzetten in verband met het delgen van zekere kleine schulden.

In die periode was D.Guilelmus van Sint Truyen deservitor in Zeveren en priester in Vinkt van 1647 tot 1669⁸.

5 september 1651 (blz. 482)

In die parochie vindt men enkel 30 families. De kerk is in goede staat, maar er is weinig uitrusting, een miserabele preekstoel. Er zijn hier verschillende personen die aanspraak maken op geringe betalingen waarvan de achterstallen over zes jaar zijn verspreid op voorwaarde dat ze in een bepaalde hypotheek worden belegd, die N.Mestdag en burgemeester N. op zich nemen. Deze laatste is trouwens sedert vele jaren schuldplchtig.

Er is sprake van 30 families. Dat zou waarschijnlijk overeenkomen met tweehonderd personen. Er is een benaderend cijfer bekend van 205 personen in 1661⁹.

27 september 1652 (blz. 509-510)

Diezelfde dag bezocht ik nog bij valavond de kerk. Ze verkeert nog altijd in een miserabele toestand en er is weinig hoop op een betere uitrusting, want niemand bekommert zich om de inkomsten die sedert enkele jaren afnemen.

⁸. K.BERGÉ, *Kerkelijk leven in de landelijke dekenij Deinze (1661-1762)*, Leuven, 1981, blz. 212.

⁹. S.DE GROOTE, *Bijdrage tot de geschiedenis van Zeveren*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXV (1994), blz. 17.

Er zijn nog sommen op de afgesloten rekeningen die door de debiteurs moeten worden vereffend, maar enkelen van hen zijn insolvent en anderen onwillig. N.Mestdach, pachter van het St.-Baafskapittel werd belast met het innen van die sommen en ook die voor de armendis, want het zijn belangrijke bedragen en de armendis heeft geld nodig. De dorpsheer werd ook verwittigd. De edicten worden niet nageleefd. De kerkfabriek leende van de armendis 26.10 gr. (sic), betaalde tot hiertoe niet terug, ook niet het jaarlijks verschuldigd pachtgeld. De kerkfabriek betaalt tot hiertoe wel de salarissen uit. Er is hier geen archief: kostbaarheden en archiefstukken worden door de griffier bewaard.

Er verblijft hier geen pastoor, maar wel een in Vinkt. Die pastoor bedient ook deze parochie, maar houdt geen preek en geeft geen catechismusonderricht wegens gebrek aan bezoldiging. De koster is een deugniet, is weinig betrouwbaar en tegen de wil van de pastoor en van de inwoners in bewaart hij de sleutels van de kerk. Het is hier een kleine gemeenschap die wel voldoet. Al het overige is in orde. (...)

Met de dorpsheer wordt de heer van Zeveren bedoeld, in die periode Nicolaas-Ignaas de Beer, heer van Meulebeke, die zich vanaf 1655 baron kon noemen. Hij was kolonel in het leger van de koning van Spanje¹⁰.

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Lerne

¹⁰. F.DE POTTER, J.BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten in de provincie Oost-Vlaanderen. Gemeente Zeveren, Eerste reeks, dl. VII*, Gent, 1864-1870, blz. 8.

De brouwerij Meiresonne te Landegem.
De man op de motorfiets is Aimé Meiresonne.

(Foto José Meiresonne)

BROUWERIJ “DE HOPRANK” EN DE FAMILIE MEIRESONNE TE LANDEGEM (1871-1918)

De voorouders in mannelijke lijn van de Landegemse familie Meiresonne konden worden teruggevonden tot 1565. Tot 1700 woonden ze in de gemeenten Zomergem en Waarschoot.

Omstreeks 1750 verhuisden Petrus Meeresone en Joanna Sierens met hun gezin van Zomergem naar Aalter.

Hun zoon Petrus Frans Meeresone, getrouwd met Joanna De Zutter (†1819), werd landbouwer op de Gaverwijk (nu Pauwelsbos) te Bellem, waar hij in 1833 stierf.

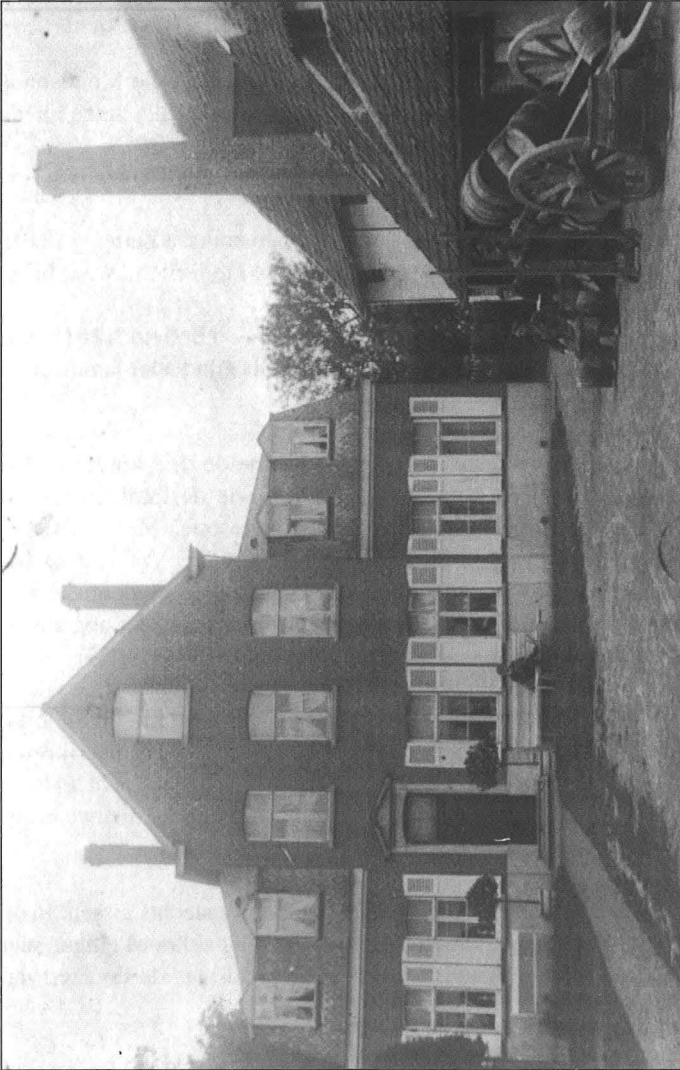
Hun zoon Augustin Meiresonne (°Bellem 1796 - †Bellem 1861) was getrouwd met Eugenie De Reu (†1854) en was zoals zijn vader landman op de Gaverwijk te Bellem¹.

Het gezin Augustin Meiresonne-Eugenie De Reu telde drie kinderen: Ida (°1837), Pauline (°1839) en August (°1843) van wie de familienaam nu Meiresonne werd geschreven in plaats van Meeresone. Met deze drie kinderen begon de brouwersgeschiedenis van de familie. Vijf jaar na het overlijden van hun vader vinden we de drie ongehuwde kinderen in een brouwerij op het dorp te Bellem, naast de pastorie. Dit huis, dat nog steeds bestaat, huurden ze van baron de Kerchove d’Exaerde.

In 1871 trouwde August met Marie David uit Bellem, brak elke samenwerking met zijn twee zusters en richtte een nieuwe brouwerij op te Landegem. Juist over de vaart, aan de huidige Brouwerijstraat, kocht hij twee grote schuren die hij tot bedrijfsgebouw ombouwde en bij de nieuwe brouwerij liet hij een woonhuis optrekken.

Naar de reden van de breuk met zijn zusters kunnen we slechts gissen. In de familie werd algemeen aangenomen dat de zusters niet akkoord gingen met August zijn keuze van een bruid, want Marie David was de dochter van

¹. Caroline Meeresone, de zuster van Augustin, trouwde met J.B.Dossche en vestigde zich in Nevele. Hun kleindochter Adèle Dossche trouwde er met Kamiel Van de Castele, gemeentesecretaris van Nevele.

Brouwerij "De Hoprank" met het woonhuis te Landegem.

(Foto José Meiresonne)

herbergier-koopman Bernard David uit het “Gemeentehuis” (nu “Hof ter Linden” te Bellem). Ik denk veeleer dat August een eigen bedrijf wilde hebben waarin hij alléén heer en meester was. Indien het al tot een breuk was gekomen dan was die toch maar van korte duur. Uit familie verhalen en uit een oude foto blijkt dat het drietal enkele jaren later weer vlot bij mekaar over de vloer kwam.

Bij het huwelijk van August werd de nalatenschap van vader Augustin verdeeld onder de drie kinderen: de onroerende bezittingen gingen naar de gezusters Ida en Pauline; August kreeg baar geld waarmee hij zijn nieuw bedrijf kon starten in Landegem.

August werd dus brouwer in Landegem en zijn zusters brouwden verder in Bellem. Brouwerij “De Hoprank” te Landegem was een prestigieuze *doeninge* met een mooi huis, degelijke bedrijfsgebouwen, kortom een bloeiende zaak.

Ook het gezin groeide en bloeide. In oktober 1871 werd het eerste kind Irma (†1908) geboren. Er zouden er nog tien volgen van wie er negen volwassen werden: Edgard (1874-1946), Maria (1875-1926); Alfred (1877-1935), Céline (1879-1951), Jozef (1882-1962), René (1885-1930), Aimé (1888-1966) en Anna (1890-1966).

August Meiresonne werd een vooraanstaand man in de gemeente. Van 1896 tot 1911 was hij schepen van openbaar ambt en van 1891 tot 1894 zelfs burgemeester. In 1894 moest hij onder druk van de pastoor zijn sjerp afstaan aan senator de Kerchove d’Ousselghem omdat hij als burgemeester het dansen had toegestaan op een kermis.

Mettertijd kreeg August in het bedrijf steeds meer hulp van zijn kinderen. Uiteindelijk was het zijn jongste zoon Aimé die de meeste zin en aanleg had om de zaak voort te zetten en bij het overlijden van zijn vader in 1913 reeds de feitelijke patron was.

Ook de gezusters Ida en Pauline speelden een niet onbelangrijke rol in Bellem, ze waren devoot en welstellend en hadden een grote invloed op het kerkelijk leven van hun dorp. Zo werd op hun initiatief op de wijk Pauwelsbos een kapel gebouwd op een stukje grond dat ze hadden geërfd van hun vader Augustin Meiresonne.

Puinen van de brouwerij Meiresonne te Landegem.

(Foto José Meiresonne)

De gezusters Ida en Pauline Meiresonne werden ouder en een man in het bedrijf zou hen zeer welkom geweest zijn. Hun voorkeur ging naar Octaaf Lootens, een jonge inwoner van Bellem. Ze slaagden erin een huwelijk tot stand te brengen tussen Octaaf Lootens en Irma Meiresonne, de jongste dochter van hun broer August, brouwer te Landegem. In 1900 werd de brouwerij te Bellem overgenomen door het jonge gezin Lootens-Meiresonne. De tanten konden nu gerust rentenieren want de zaak bleef in handen van de familie.

De vreugde was echter van korte duur. Irma overleed in 1908, ze was amper 36 jaar oud en liet zeven kleine kinderen na, van wie het oudste acht jaar oud was. Octaaf Lootens hield nu de brouwerij alleen draaiend. Maar tijdens de oorlog 14-18 eisten de Duitsers koper op en werden de brouwketels uitgebroken. Noodgedwongen schakelde Octaaf over op de gewone bierhandel. Ida Meiresonne overleed in 1916, Pauline in 1918².

August was reeds eerder overleden te Landegem in 1913. Zijn echtgenote Marie David stierf er op 20 november 1914. Aangezien de aftrekkende Belgische troepen kort tevoren de brug over het Schipdonkkanaal hadden laten springen moest voor de begrafenis haastig een noodbrug over het kanaal gelegd worden.

Hoe verging het de kinderen van August en Marie David? Irma overleed vrij jong in 1908.

Maria huwde in 1901 met Adolf Van de Castele, gemeentesecretaris van Landegem.

Jozef huwde in 1912 met Marie De Grootte en werd gemeentesecretaris van Wondelgem.

Mijn vader René had het diploma van kandidaat-notaris, werd hulpnotaris te Merelbeke en trouwde er in 1913 met Bertha Raes. Toen in 1914 de oorlog uitbrak vluchtte hij met vrouw en kind naar Frankrijk, waar hij een notaris

²². Meer gegevens over de rol die de families Meiresonne en Lootens hebben gespeeld in Bellem kunnen gevonden worden in het boek van F.BASTIAEN, D.DE REUCK, I.HOSTE en L.STOCKMAN, *Geschiedenis van Bellem*, Aalter, 1994. In dat werk staat er op blz. 583 een foto van de kapel door de gezusters Meiresonne opgericht in Bellem, op blz. 339 een foto van herbergier Bernard David en op blz. 420 een foto van herberg "Het Gemeentehuis".

verving die onder de wapens was. Ikzelf werd in Frankrijk geboren. In juni 1918 werd René gemobiliseerd. Toen hij na de oorlog weer in Merelbeke woonde gaf hij vrij spoedig alle notarisplannen op en associeerde zich met zijn schoonbroer in de brouwerij “Het Anker” Wouters en Meiresonne te Merelbeke, later brouwerij “Hul”.

Edgard meldde zich in 1914 als vrijwilliger bij het leger en bracht de vier oorlogsjaren achter het IJzerfront door. Hij stierf ongehuwd.

Céline was een tijdlang verloofd met de bekende Vlaamse studentenleider uit Leuven, Jef Van den Eynde uit Deinze, maar uiteindelijk bleef ze ongehuwd.

Toen de oorlog uitbrak woonden Alfred, Aimé, Céline en Anna nog ongehuwd in het ouderlijk huis te Landegem. Aimé nam de leiding van de zaak op zich en zette met zijn broer en twee zusters tijdens de oorlog de brouwerij verder. De brouwerij ontsnapte aan de opeising van koper door de Duitsers. Wellicht lieten die hier en daar een brouwerij voortwerken om zichzelf te kunnen bevoorraden.

Maar Landegem kreeg goed zijn deel in november 1918. De brouwerij met huis werd door de aftrekkende Duitsers *gründlich* opgeblazen. De bewoners kregen twee uur de tijd om met het allernoodzakelijkste op de vlucht te gaan. De kerk van Landegem onderging hetzelfde lot. Daarmee hield de brouwerij op te bestaan in Landegem.

Na de oorlog kochten de Meiresonne's op de Koepoortkaai te Gent bedrijfsgebouwen met een aanpalend huis in de Apostelhuizen. Daar werd de nieuwe brouwerij “De Hoprank” opgericht. Ondertussen was Edgar uit de oorlog teruggekeerd en trok ook in de nieuwe zaak in.

Alfred trouwde in 1919 met Aline Bekaert en bleef nog vele jaren brouwmeester bij zijn broer Aimé, die in 1935 trouwde met Leonie De Jaeger. Anna huwde in 1922 met Henri De Grootte.

De grote baas van het bedrijf was Aimé, zijn zuster Céline was zijn rechterhand. Samen vormden ze een uitstekend zaken-tandem en hebben ze de brouwerij tot grote bloei gebracht.

José MEIRESONNE, De Pinte

EEN ONWETTIG KIND ZAAIDE ONRUST IN MERENDREE

Vechtpartijen, ruzies, twisten, ja zelfs doodslagen, hebben steeds een belangrijk deel uitgemaakt van de sociale verhoudingen bij de bevolking. Niet alleen is een groot deel van onze geschiedenis – met een grote G dan – als het ware een aaneenrijging van perioden van oorlog, afgewisseld met evenveel perioden van vrede. Ook op lokaal vlak werden soms echte minioorlogjes uitgevochten.

De meeste plaatselijke conflicten beperkten zich doorgaans tot een vete tussen enkele personen of in voorkomend geval tot enkele families. Maar soms nam een conflict dermate proporties aan waarbij een vrij groot deel van een plaatselijke bevolking, hetzij als belanghebbende partij, hetzij als getuige, betrokken geraakte.

Zo was Merendree en omgeving in de periode 1787–1790 het schouwtoneel van een reeks herbergtwisten en vechtpartijen op de openbare weg.

Daar het voornaamste feit zich voordeed op het grondgebied van de heerlijkheid Vinderhoute–Merendree–Belzele was het de plaatselijke rechtbank van het leenhof van deze heerlijkheid die de verschillende zaken behandelde. De processtukken kwamen bijgevolg terecht in het fonds Vinderhoute–Merendree–Belzele van het Rijksarchief Gent¹.

Op het eerste zicht lijken de verschillende ruzies en vechtpartijen geen uitstaans met elkaar te hebben. Na enig zoekwerk in de wirwar van processtukken kon toch de ware toedracht en het onderlinge verband ontdekt worden: nl. de geboorte van een onwettig kind.

Alhoewel de verschillende feiten kriskras door elkaar in de processtukken vermeld werden of soms toevallig aan het licht kwamen bij één of ander getuigenverhoor, hebben we ze, voor de duidelijkheid, in deze bijdrage chronologisch gerangschikt.

¹. Rijksarchief Gent, fonds Vinderhoute-Merendree-Belzele, nrs. 2, 176 (Enkwesten), 177 (Enkwesten), 180 (sententieboek) en 181.

September 1787

In de herberg, uitgebaat door Francies Lootens, te Landegem, ontstaat er een gevecht tussen Jacobus Willems en de kinderen van Jan De Witte. Getuige hiervan is Francies Yde uit Landegem. De oorzaak van het gevecht is niet bekend.

10 april 1788

In de namiddag, na de vespers, zijn vader Jan Willems, op dat ogenblik schepen van Merendree, zijn twee zonen Jacobus en Carel, Jacobus François Van Wassenhove, Lieven Van Renterghem, Joannes Dierickx, Pieter Van De Walle en de officier van Merendree Emanuel Cocquyt aanwezig in het café van Jacobus Baillieul *wesende het ordinaire wethuys op de plaetse deser prochie van Merendree*².

Schijnbaar zonder enige aanleiding begon Jacobus Willems te vloeken en te schelden. Daarop vermaande Emanuel Cocquyt hem, indien hij zich niet koest hield, hij *sijn devoir van zijn officie soude gedaen hebben*. Spottend zou Willems daarop geantwoord hebben: *Wilt gij mij callengieren, callengiert mij, maer siet dat gij den schuyfkoek speelt (tgone beteekent en de men daer doore alhier verstaet iemand aanranden ende wegjaegen)*. Jan Willems, die het voorval op afstand had gadeslagen, liet zijn zoon begaan en vond het zelfs plezierig. Daarop ontstond er een twist tussen Jacobus Willems en Pieter Van De Walle. Tijdens die ruzie wierp Willems een bierfles naar Van De Walle, die echter haar doel miste. Toen verliet Van De Walle de herberg.

24 april 1788, vrijdag na Belopen Pasen, in de namiddag

Een kar, bespannen met twee paarden, verlaat Gent via de Brugse Poort en rijdt langs de steenweg naar Mariakerke richting Landegem. De wagen, eigendom van Joannes (Jan) Willems, wordt bestuurd door diens zoon

². Voor meer informatie over deze herberg zie:

L.NEYT, *Twee verdwenen herbergen te Merendree*, in *Het Land van Nevele*, jg. XIII, afl. 1, blz. 27-44.

L.NEYT, *Enkele verdwenen herbergen te Merendree*, in *Het Land van Nevele*, jg. XVIII, afl. 4, blz. 199 e.v.

Jacobus. Deze is vergezeld van nog twee andere personen, nl. Pieternelle Coleta Pollet, huisvrouw van Jan Baptist Van Hee – herbergier aan de brug te Merendree – en François De Blonde.

Wanneer ze gekomen zijn ter hoogte van de galg van Mariakerke, komt één van de voorwielen van de wagen los van zijn as en dient men de reis te onderbreken om de nodige herstellingen uit te voeren. Terwijl Jacobus Willems en François De Blonde druk doende zijn komt eveneens uit de richting van Gent een andere kar aangehobbeld met aan boord Pieter en Caroline Van De Walle uit Lotenhulle, en Pieter Haeck, knecht van het gezin. Ze zijn op terugweg van de markt en hun reisweg loopt via Mariakerke, Slinkdonkdries (Drongen) en Landegem naar Lotenhulle. Ter hoogte van de galg van Mariakerke bemerken ze de kar met het afgelopen wiel. Pieter Van De Walle laat zijn paarden halthouden en op verzoek van Willems en De Blonde steekt hij een handje toe, ondertussen de *bewaernisse* van zijn paarden aan de knecht Pieter Haeck bevelende. Nadat het euvel is verholpen zet Pieter Van De Walle zijn weg verder, achterna gereden door de kar gemend door Jacobus Willems. Terwijl ze zich nog op de steenweg te Mariakerke bevinden, laat Willems zijn voertuig zodanig dicht tegen dat van Van De Walle naderen, dat op een bepaald ogenblik *den dyssel* van zijn wagen tegen de *achterasse ofte kasbert* van de voorop rijdende wagen stoot. Van De Walle reageert echter niet op dit voorval. Iets verder gebeurt nog eens hetzelfde. Beide wagens zijn ondertussen reeds in de Beekstraat te Drongen gekomen, *niet verre van de buyse genaemt den Melckdam omtrent Sleyndonckdriesch*, wanneer de achterop rijdende wagen voor de derde maal zijn voorganger ramt. Ongeveer op dat moment voegt zich een vierde persoon bij het gezelschap van Willems, nl. Frans Wieme, een gebuur. Daar beide wagens op een vlakke weg rijden en het herhaald stoten niet anders kan uitgelegd worden dan dat dit gebeurde om Van De Walle *te teirgen ende affronteren*, vindt deze laatste dat de maat nu vol is. Hierover uitleg vragend antwoordt Willems *onder vloecken ende sweiren: Dat ick soo swaer niet gelaeden en waer, ick soude u met uwen waegen ende peerden omverre ofte inden gracht reyden*. Daarop springt Van De Walle van zijn wagen en gaat naar de wagen van Willems. In zijn hand houdt hij een zweep. Nog gezeten op één van zijn paarden ontsteekt Willems in een hevige woede en roept: *Komt gij sacre dieu, ick zal tu wijs maecken*. Van De Walle die de gramschap van Willems bemerkt en vreest dat deze hem zou vastgrijpen of een slag zou geven van zijn zweep, geeft met het achtereind van zijn *jacque* een slag in het gezicht van zijn

tegenstrever. Het resultaat is een bloedende verwonding. Daarop springt De Blonde van de kar om, naar zijn zeggen, de vechtenden te scheiden. Van De Walle denkt dat hij het nu tegen twee man moet opnemen, voelt het overwicht van de tegenpartij en kiest met wagen en al het hazepad. Nog voor hij echter kan vertrekken ziet Frans De Blonde nog de kans om de mantel van Caroline Van De Walle te grijpen, mogelijks met de bedoeling haar op die manier van de kar te trekken. Daardoor scheurt het kledingstuk.

Hiermee eindigt de eerste, weinig vredelievende ontmoeting. Pieter Van De Walle en zijn zuster rijden dan in zeven haasten tot op het dorp van Landegem en stoppen voor het huis van Francies Yde *tot het pleysteren* van zijn paarden.

Inmiddels zijn Willems en zijn gezelschap van de Boskeet (Drongen) tot aan Merendreebrug gereden. De rit verloopt nogal onstuimig daar door de snelheid één van de drie tonnen bier waarmee de kar geladen is omver valt en begint leeg te lopen. Onderweg schijnt Pieternelle Pollet het wild gedoe van Willems niet op prijs te stellen en verzoekt hem dan ook zijn gespan tot stilstand te brengen om te kunnen uitstappen. Ook De Blonde verlaat het voertuig, wellicht niet om dezelfde reden als Pollet want uit zijn vestzak diept hij een, *luyckermes met witten hecht ende langhen lemmer* en stopt dit in geopende toestand in de hand van Willems. Deze laatste zegt nog tegen De Blonde *Soo we hem krijgen, hij moet dood*. Dit toneel speelt zich af ter hoogte van de hofstede bewoond door de weduwe van Jan De Cuyper aan Merendreebrug. Vervolgens geeft Willems de besturing van de wagen over aan Wieme met de opdracht deze naar het huis van zijn vader te brengen. Daar Willems het vermoeden heeft dat Van De Walle naar Landegem is gereden om daar te *pleysteren*, begeven de twee kornuiten zich ook, nu te voet, naar het voornoemde dorp.

Het is omstreeks drie uur in de namiddag als ze daar aankomen en treffen er voor het huis van Francies Yde de kar aan van Van De Walle, bewaakt door de knecht Pieter Haeck. Pieter Van De Walle en zijn zuster zijn op dat ogenblik in huis met Yde en zijn vrouw het voorgevallene op de weg tussen Drongen en Landegem druk aan het bespreken. Buiten vraagt Willems aan Pieter Haeck waarom hij hem geslagen had, waarop deze antwoordt dat niet hij maar Van De Walle dit had gedaan. Dit gesprek verloopt blijkbaar nogal luidruchtig want binnen in huis hoort men het geruzie op straat. Pieter Van De Walle komt een kijkje nemen, op de voet gevolgd door zijn zuster en Frans

Yde. Daar wordt hij door De Blonde gevraagd eens naar de achterzijde van zijn wagen te gaan kijken. Ter goeder trouw doet Van De Walle dit en krijgt daar van De Blonde een *vehementen kaeckslagh* toebedeeld zodanig dat hij bijna ten gronde gaat. Daarop ontstaat er een handgemeen tussen de twee mannen. Willems die zich tot dan afzijdig heeft gehouden, komt nu ook op de proppen om De Blonde bij te springen. De knecht Pieter Haeck tracht nog met een stok in de hand zijn meester behulpzaam te zijn, zeker wanneer hij merkt dat Willems een mes in de hand heeft. Ook de vrouw van Yde, die ondertussen is buitengekomen, bemerkt het gevaar en roept nog *Pierre, hij steekt naer u met een mes*. Te laat echter. Van De Walle wordt geraakt aan het achterhoofd. Daarop wordt het gevecht beëindigd. De gewonde vlucht het huis van Yde binnen en Willems blijft nog een tijdlang voor de woning staan met het mes in de hand onder het roepen van: *Dat hij uut comt*. Nog verschillende keren lopen de twee spitsbroeders voor het huis over en weer, ondertussen zich in verschillende herbergen in de buurt de nodige moed indrinkend. Als na een tijd Van De Walle de twee niet meer kan bespeuren en de kust veilig acht, vertrekt hij samen met zijn zuster en de knecht huiswaarts.

's Avonds, omstreeks zeven uur, zijn Willems en De Blonde nog steeds op herbergbezoek en laatstgenoemde bestelt nog in de herberg van Van Hee aan Merendreebrug *een dobbel maetjen ghenuyer*. Onder het drinken laat Willems zich nog ontvallen: *Hadden wij niet overmant gheweest, ick soude hem dood ghesteken hebben*. De Blonde schijnt het voorval amusant te vinden want in dezelfde herberg geeft hij nog een staaltje weg van zijn danskunst. Zijn tijdens het gevecht gescheurde vest valt hierbij op.

4 mei 1788

Door de achterdeur komt Jacobus Willems de herberg (Het Wethuis) van Jacobus Baillieul binnen. In zijn hand houdt hij *eenen groene clippel oft stockhout*. Hij zet zich op een stoel voor de schouw en begint te vloeken.

Even later komen door dezelfde deur ook Lieven Roets, Joannes Coppens en Pieter Van De Walle de gelagzaal binnen. Ook zij hadden een *clippel ofte stockhout* in de hand. Toen ook Jacobus en Jan De Deckere samen met enkele andere, niet nader genoemde, personen de herberg binnenkomen, roept Willems naar Jan: *daer is noch eenen van de stiers*. Ook hier is de oorzaak van de discussie het natuurlijk kind van de zuster van Willems. Lieven Roets wil

nog de gemoederen bedaren maar Willems dreigt zijn stok naar hem te gooien doch zijn broer Carel Willems verhindert dit.

Door de tussenkomst van officier Cocquyt wordt de twist beëindigd, waarna iedereen de herberg verlaat.

1 juli 1788

Op 1 september 1788 worden een aantal getuigen opgeroepen om hun verhaal te doen over de feiten die voorgevallen zijn op 1 juli 1788 in de herberg *Het Wethuys*³, *ontrent de brugge in de prochie van Merendree*, uitgebaat door Isaac Wijckaert.

Vincentius Cornelis Van Daele, zoon van Jan, 55 jaar oud, schoenmaker en *fabricqwever* van beroep en inwoner van Merendree, getuigt dat hij in de namiddag van 1 juli 1788 aanwezig was in de gelagzaal van herberg Het Wethuis (sic). Daar hadden Jan en Francies De Cuyper ruzie met, voor hem, onbekende personen. Ook Jan Willems en zijn twee zonen, Jacobus en Carel, waren aanwezig. Jacobus Willems zegde tegen Francies De Cuyper: *Gij en hebt gij mijn suster geen kind gemaekt, waarop hij (Francies De Cuyper) zegde van neen.* Willems antwoordde daarop dat *hij hem daervooren niet en aansag*. Kort daarop ontstond een gevecht tussen Jan, Jacobus en Carel Willems enerzijds en Martinus en Jacobus Francies Van Wassenhove, zonen van Jan en inwoners van Merendree, anderzijds. Tijdens het gevecht werd Martinus Van Wassenhove gewond aan de hand. Ook Anne Marie Van Wassenhove, zuster van Martinus, en een andere niet nader genoemde zuster, werden gewond, respectievelijk in het aangezicht en aan de arm. Getuige zag dat alle drie *merckelijk bloedstorteden*.

Jan De Wulf, zoon van Jan, 55 jaar oud, landsman en woonachtig te Lovendegem, getuigt dat hij gezien had dat Jan Willems met een gebroken fles in het aangezicht stak van Anne Marie Van Wassenhove.

Volgens Francies Verplaetse, zoon van Theodoor, 34 jaar oud, wever en inwoner van Merendree, riep Jacobus Willems naar Jacobus Van

³. Mogelijk is dit een vergissing. Isaacq Wijckaert baatte in 1779 en 1793 de herberg "Het Lammeken" uit. Zie: L.NEYT, *o.c.*, blz. 224.

Wassenhove dat hij *een stier* was en dat hij *sijn suster bedorven hadde*. Getuige was reeds verschillende keren uitgenodigd in het huis van Jacobus Willems. Op een zekere keer kwam het onwettig kind van Maria Jacoba Willems ter sprake. De vader van het kind zou Jacobus Francies Van Wassenhove uit Merendree zijn. De moeder van Marie Jacoba zou op een bepaald ogenblik aan Verplaetse gevraagd hebben om Van Wassenhove *eens goed af te droogen*. Ze stelde hem voor die daad te belonen met een zak koren of zelfs nog meer. Ook de broer van Francies Verplaetse zou een gelijkaardig voorstel gekregen hebben.

In een poging om van de verwarrende feiten die zich die 1 juli 1788 in de herberg Het Wethuis voordeden een duidelijker inzicht te krijgen, bevat het dossier een document dat tracht het kluwen te ontwarren.

Het geschil was ontstaan tussen Jacobus Willems enerzijds en Martinus en Joanne Therese Van Wassenhove. Jan De Cuyper, als partij van de familie Willems, geraakte eveneens in de ruzie betrokken.

De herbergier, Isaac Wijckaert, was die namiddag reeds tussengekomen omdat hij geen moeilijkheden wenste in zijn herberg. Jacobus Willems ging echter op een tafel staan met een fles in de hand en *doende brutale gestiën*. Na een tweede tussenkomst van de waard beloofde Willems zich koest te houden. Toen kwam vader Jan Willems op de proppen en zegde tegen de herbergier dat zijn zoon niet de enige was die glazen gebroken had en *waer mede moeyt gij u, dat en sijn uw affairen niet*. Jacobus Willems kroop terug op tafel en *doende verscheydene brutale gestiën of actiën onder vloecken en sweiren*. Daarop zou de herbergier de gelagzaal verlaten hebben maar hoorde kort nadien dat er hevig gevochten werd. Door de menigte kon hij niet zien wie de aanstoker was. Hij zag wel dat Jan Willems zich een weg baande door het volk naar de plaats waar er gevochten werd. Heel wat aanwezigen verlieten daarop de herberg om maar niet betrokken te geraken bij de moeilijkheden. Enkelen kozen zelfs het hazepad via het venster. Sommige verbruikers verplaatsten zich van de gelagzaal naar de keuken van de herberg. Daaronder bevonden zich ook Jacobus en Carel Willems. Eerstgenoemde had een gesloten plooimes in de hand. Tijdens de strubbeling was Martinus Van Wassenhove aangevallen geweest door de gebroeders Jacobus en Carel Willems en Jan De Cuyper. Liggend op een tafel zou hij door de drie vastgehouden en toetetakeld zijn. Op dat ogenblik kwamen Joanne Therese en Brigitta Van

Wassenhove de herberg binnen en boden hun broer hulp. Uiteindelijk kon Martinus Van Wassenhove door tussenkomst van Joannes Coppens uit de greep van zijn belagers ontsnappen en verliet de herberg tussen zes en zeven uur in de namiddag. Buiten riep Jan Willems hem nog spottend toe dat indien hij nog niet genoeg had gehad, hij nog meer kon krijgen.

En dan werden de gewonden geteld: Martinus Van Wassenhove vertoonde een snijwonde en diverse schrammen in het aangezicht, een breuk aan de rechterhand en diverse snijwonden aan de duim en de *voorste vinger van de linker hand*; Anne Marie Van Wassenhove vertoonde een snijwonde onder het rechter oog en een snijwonde in de onderste lip; Brigitta Van Wassenhove liep een messteek op aan de onderarm. Ook Jacobus Willems kwam niet ongeschonden uit het avontuur. Hij vertoonde een wonde aan het voorhoofd en twee in de nek. De drie gewonde Van Wassenhove's werden overgebracht naar Meester Jan Pots *licentiaat in de medecijnen binnen deze prochie van Merendree*. Alsof er nog geen bloed genoeg gevloeid had besluit de geneesheer aan Anne Marie en Brigitta een aderlating toe te dienen. Dezelfde behandeling zou ook toegepast zijn op Martinus *ten sij al te groot was sijne sensibilitet, die sylcks dede uytstellen*.

1 september 1788

Op die dag wordt een *enkweste* (= onderzoek, getuigenverhoor) gehouden. Worden als getuigen opgeroepen:

- Pieter Joannes Haeck, ongehuwd, 22 jaar oud, woonachtig als paardenknecht ten huize van Joseph van Doorne in Nevele.
- Pieter Van De Walle, ongehuwd, ongeveer 27 jaar oud, woonachtig bij zijn vader te Lotenhulle.
- Pieter Lamme, zoon van Herman, 51 jaar oud, landsman te Nevele.
- Francies Yde, zoon van Dominicus, 44 jaar oud, kleermaker.
- Sieur (sic) Josephus Berth, zoon van Carolus, tussen de 25 en 27 jaar oud, koster te Landegem.
- Vincentius Cornelis van Daele, zoon van Jan, 55 jaar oud, schoenmaker en *fabricqwever*, woonachtig te Merendree.
- Jan De Wulf, zoon van Joos, 55 jaar oud, landsman, woonachtig te Lovendegem.

9 en 10 maart 1789

Een nieuwe *enkweste* wordt gehouden. Worden als getuigen opgeroepen:

- Pieter Haeck, zoon van Jan Baptiste, jonkman, 22 jaar oud, *swingeraar* (zwingelaar) van beroep, woonachtig te Poesele. (Waarschijnlijk dezelfde als die welke vermeld wordt in de *enkweste* van 1 september 1788).
- Caroline Van De Walle, dochter van Frans en Marie Joanne Sutterman, ongetrouwd, 24 jaar oud, woonachtig bij haar ouders te Lotenhulle.
- Pieter Van De Walle, zoon van Frans, 28 jaar oud, landsman te Lotenhulle.
- Barbarine Sutterman, dochter van Joannes, huisvrouw van François Yde.
- François Yde, zoon van Dominicus, 45 jaar oud, kleermaker en landsman.
- Sieur Josephus Berth, zoon van Carolus, 26 jaar oud, koster van de parochie Landegem.

31 maart, 1, 4, 7, 15, 16, 21 en 25 april, 2 mei 1789

Nog maar eens wordt er een *enkweste* gehouden. Worden als getuige opgeroepen:

- Martinus Benedictus Van Wassenhove, zoon van Jan, 28 jaar oud, landsman, woonachtig te Merendree.
- Anne Marie Van Wassenhove, dochter van Jan, ongetrouwd, 25 jaar oud, woonachtig te Merendree.
- Jacobus Frans Van Wassenhove, zoon van Jan, ongetrouwd, 26 jaar oud, woonachtig te Merendree.
- Joanne Therese Van Wassenhove, dochter van Jan, ongetrouwd, 23 jaar oud, woonachtig bij haar vader.
- Isaac Wijckaert, zoon van Nicolaas, 28 à 29 jaar oud, herbergier te Merendree.
- Joannes Coppens, zoon van Thomas, 26 jaar oud, wever, woonachtig te Merendree.
- Pieter Joannes Coppens, zoon van Thomas, 30 jaar oud, wever, woonachtig te Merendree.
- Jan Baptiste De Baets, zoon van Emanuel, 35 jaar oud, kuiper, woonachtig te Merendree.
- Emanuel De Wulf, zoon van Lieven, ongetrouwd, 26 à 27 jaar oud, wever en arbeider, woonachtig te Merendree.
- Pieter De Meester, zoon van Marijn, 41 jaar oud, landsman, woonachtig

te Merendree.

- Guillaeme Van De Velde, zoon van Jan, ongehuwd, 23 jaar oud, woonachtig te Merendree.
- Vincentius Cornelis Van Daele, zoon van Jan, 57 jaar oud, schoenmaker, woont sinds de maand januari 1789 in Vinkt, voorheen te Merendree.
- Jan De Wulf, zoon van Joos, 55 jaar oud, landsman, woonachtig te Lovendegem.
- Pieter De Vlieger, zoon van Pieter, 52 jaar oud, landsman, woonachtig te Merendree.
- Philippe De Vlieger, zoon van Pieter, ongehuwd, 24 jaar oud, *weyknecht van den heere baron van Lovendegem*, woonachtig te Lovendegem.
- Brigitta Van Wassenhove, dochter van Jan, ongehuwd, 21 jaar oud, woonachtig bij haar vader te Merendree, *dog als nu tot Ruysedele int schole woonende*.
- Pieter Van Wassenhove, zoon van Jan, ongehuwd, 20 jaar oud, landsman, woonachtig bij zijn broer Martinus Benedictus te Merendree.
- Jacob Baillieul, zoon van Jacobus, 39 jaar oud, herbergier, woonachtig in de herberg Het Wethuis te Merendree.
- Emanuel Cocquyt, zoon van Pieter, 33 jaar oud, landsman en officier van Merendree, wiens vader eveneens officier is van Merendree.
- Jan Coppens, dienstknecht van Martinus Van Wassenhove.
- Meester Joannes Pots, licentiaat in de medicijnen, 45 jaar oud, woonachtig te Merendree.
- Sieur Servatius Pots, zoon van Geraard, 28 jaar oud, sinds 7 jaar *dicipel in de chirurgie*, woonachtig te Gent.
- Jacobus De Decker, zoon van Judocus, 38 jaar oud, schoenmaker.
- Joannes De Decker, zoon van Judocus, 31 à 32 jaar oud, schoenmaker.
- Joannes Diericx, zoon van Matheus, 41 à 42 jaar oud, landsman, woonachtig te Merendree.
- Livinus Van Renterghem, zoon van Jan, 36 jaar oud, landsman, woonachtig te Merendree.
- Lieven Roets, zoon van Pieter, 70 jaar oud, wever, woonachtig te Merendree.

22 mei 1789

Blijkbaar was ondertussen Jacobus Willems aangehouden. Op 22 mei 1789 begeven Paulus De Roose en Francies Martens, mannen van leen, bijgestaan

door griffier Van Hulle, zich naar de gevangenis te Gent om er Jacobus Willems te vragen of hij nog iets ter zijner ontlasting kan aanvoeren. De betichte vraagt echter bijstand van een procureur en een advocaat. Als advocaat wordt de heer Vaerenberg, woonachtig aan de Lieve te Gent, aangesteld en als procureur de heer Vijncke uit Merendree.

3 juli 1789

Voor een bijkomend getuigenverhoor worden opgeroepen:

- Jacobus Steyaert, zoon van Pieter, 46 jaar oud, wever en *daghuerman*, woonachtig te Merendree.
- Livinus Maes, zoon van Francies, ongehuwd, 21 jaar oud, landsman, woonachtig te Merendree.

30 september 1789

Carel Willems verzoekt om een *oorkondschap*, dat doorgaat in het wethuis van Merendree.

27 oktober 1789

In buitengewone zitting behandelt de vierschaar van de heerlijkheid Vinderhoute–Merendree–Belzele de feiten die ten laste gelegd worden aan Francies De Blonde en voorgevallen zijn op 24 april 1788.

Gevraagd naar zijn familiale toestand antwoordt hij dat hij de zoon is van Pieter De Blonde en Susanne Heyde, dat hij ongeveer 33 jaar oud is, geboren op de parochie Merendree en aldaar woonachtig is op de wijk Overbroek. Hij woont in bij zijn moeder *welcke houd eene coeybeeste*. Verder verklaart hij gehuwd te zijn te Merendree met Livijne Catherine Martens en dat ze samen drie kinderen hebben: Pieter Judocus, Theresia en Carolien.

14 november 1789

Terug wordt er een *enkweste* gehouden. Dit keer worden als getuigen opgeroepen:

- Piernelle Coleta Pollet, dochter van Antone, echtgenote van Jan Baptist Van Hee, 39 jaar oud, herbergierster, woonachtig te Merendree.
- Leonardus Verbeelen, zoon van Andries, 44 jaar oud, koopman,

- woonachtig te Landegem.
- Frans Lootens, zoon van Gillis, 46 jaar oud, *hostelier*.
 - Barbara Sutterman, dochter van Joannes, echtgenote van Frans Yde.
 - Frans Yde, zoon van Dominicus, 45 jaar oud, kleermaker, woonachtig te Landegem.
 - Livinus Maes, zoon van Frans, 21 jaar oud, ongehuwd, landsman, vroeger woonachtig bij zijn vader nu te Aalter.
 - Jan Wieme, zoon van Guilliaem, 46 jaar oud, landsman, woonachtig te Merendree.
 - Frans De Blonde, zoon van Pieter, 33 jaar oud, wever, woonachtig bij zijn moeder te Merendree *niet verre van de buyse genaemt den melkdam*.

23 en 24 maart 1790

Over de feiten die zich voordeden op vrijdag 24 april 1788, na Beloken Pasen, wordt door het Leenhof van Vinderhoute–Merendree–Belzele een nieuwe *enkweste* gehouden.

Worden gehoord als getuigen:

- Pieternelle Coleta Pollet, echtgenote van Jan Baptist Van Hee, woonachtig te Merendree.
- Pieter Van De Walle, woonachtig te Lotenhulle.
- Caroline Van De Walle, woonachtig te Lotenhulle.
- Frans Yde, woonachtig te Landegem.
- De echtgenote van Frans Yde, woonachtig te Landegem.
- Josephus Berth, woonachtig te Landegem.
- Jan Wieme, zoon van *Guille*, woonachtig te Merendree.

28 augustus 1790

Op dat ogenblik is Jacobus Willems reeds meer dan twee jaar in voorarrest opgesloten in de gevangenis te Gent. De raad–fiscaal van Vlaanderen, Pieters, maakt zich zorgen over het uitblijven van een uitspraak. Hij vraagt aan het leenhof hem een afschrift toe te zenden van het laatste geschreven stuk dat opgesteld werd in deze zaak.

2 september 1790

Een antwoord op de vraag van de raad–fiscaal blijft niet lang uit. In een brief, vermoedelijk opgesteld door de baljuw, wordt de bal teruggekaatst naar Joannes Willems en zijn zoon Jacobus Frans. Zij zouden het verloop van de rechtspleging zodanig gemanipuleerd hebben door *ongehoorde als ongeoorlofde debatten contrarie aen de criminele rechtspleginge* waardoor een uitspraak uitbleef.

Uit de brief blijkt tevens dat Joannes Willems ondertussen voor zijn zoon een gratieverzoek had ingediend bij de Staten van Vlaanderen. Als bijzonder argument verwees hij hierbij naar de langdurige opsluiting van zijn zoon. De briefschrijver wijst er echter op dat het voorarrest niet kan beschouwd worden als gevangenisstraf en enkel diende om de verdachte in verzekerde bewaring te houden: *... dese niet en can dienen tot afwasschinge gelijk het zouden van eenen criminelen inhechtenisse daer toe niet en dient maer tot bewaernisse van den geaccuseerden plichtigen om te ondergaen de straffe die den rechter hem bij sententie zal opleggen....*

Daar het verlenen van gratie anderen zou kunnen aanzetten tot het minachten van de wetten en het niet opvolgen van de bevelen van het “officie” (de baljuw en zijn medewerkers), brengt de opsteller van de brief een negatief advies uit. Hierbij verwijst hij nog eens naar datgene dat te Merendree is voorgevallen: *... gelijk ten opsichte van de stoornissen der publike ruste en misachtende discoursen tegen de hooge overheyd (waarbij) middelen van apprehentie en collocatie zijn moeten gebruyckt worden tegen verscheyde opsetene der prochie van Meerendree....*

Verder vermeldt de briefschrijver: *Hoe grootlijckx en zoude ik, de bediende van het officie, niet te vreezen hebben van in lijfen goed aengedaen te worden afgewacht op de publicque wegghen ofte andersints beledight door zoo veel persoonen door bloedverwandschap aen elkanderen geheght en zoo veele andere complicen dewelke in samenspanninge geweest zijnde om vraeke te nemen over het voortbrengen van een natuurlijk kind, de bevreesstheyd niet en zullen hebben van wederhoudinge om ter causen van den vervolge acten van vraeke te plegen op het officie...* Een toch wel merkwaardige passage. Mogen we hieruit besluiten dat een aantal van de betrokkenen de baljuw of zijn medewerkers op straat hadden lastiggevallen uit wraak voor het instellen van

een vervolging? Nergens is in de andere processtukken hierover verder enig spoor terug te vinden.

22 september 1790

In hun vergadering van 22 september 1790 beslissen de Staten van Vlaanderen, niettegenstaande het negatief advies vanuit Merendree, toch *Jacques Willems, filius Ivan* (sic) *gratie ende absolutie* te verlenen. Wel moet hij de burgerlijke partijen vergoeden en de proceskosten betalen.

In een ander niet gedateerde brief, ondertekend door P. Van Driessche, die ook in verband staat met het gratieverzoek, belooft Jacobus Willems zich *onder den dienst van Uw Hoogmogende tengageren ende voor den termijn bij Hunne Hoogmogende te arbitreren, getrouwelijk den staet te sullen dienen*. Of Jacobus Willems later vrijwillig dienst heeft genomen bij het leger, weten we niet.

30 september 1790

De rechtbank van het leenhof stelt vast dat Jacobus Willems gratie heeft bekomen. Daarentegen worden Jan en Carel Willems en Jan De Cuypere veroordeeld tot het betalen van een boete van zestig ponden parisis en Francies De Blonde tot een boete van dertig ponden parisis. Alle vijf moeten de proceskosten betalen.

Hiermee viel officieel het doek over een woelige periode in Merendree. Maar of daarna de gemoederen in werkelijkheid ook bedaarden...?

David MAES, Gent

“T GEBEUREN TOT BACHTE TOCH AARDIGE DINGEN”

Op 16 juli 1923 vierde Léon Emmanuel Dutry zijn 25 jaar priesterschap in Bachte. Aan het jubelfeest werkte heel de parochie mee.

Het was wel het begin van het einde van zijn carrière want op 27 februari van het jaar daarop ging hij op rust in Drongen¹.

Petrus Alfons Beelaert, schreef over Bachte en het verblijf en de werken van parochiepastoor Dutry een lang gedicht. Het is een product van zijn tijd en een typisch voorbeeld van dorpspoëzie, zoals die toen op vele plaatsen bestond. Interessant is de tekst vooral omdat er een aantal verwijzingen zijn naar gebeurtenissen zoals die zich in Bachte afspeelden rond de vorige eeuwwisseling.

De auteur, P.A. Beelaert, was geboren in Bachte (-Maria-Leerne) op 22 januari 1864 en studeerde voor priester. Na zijn wijding in Gent gaf hij een tijdlang les in het college van Ronse, werd onderpastoor in Gent (Sint-Martinusparochie), bestuurder van het klooster in Vrasene en vanaf 1917, dus op 53-jarige leeftijd, pastoor in Sint-Pauwels, waar hij op 4 september 1929 overleed².

Petrus Alfons schreef honderden gedichten, waarvan maar een deel werd bewaard³. Zijn grote voorbeeld was Guido Gezelle. Deze zou hem gestimuleerd hebben om te publiceren, maar behalve een aantal gedichten in een lokale krant is het er nooit van gekomen.

Uit het gedicht blijkt een grote warmte voor zijn geboortedorp in het algemeen en voor pastoor Dutry in het bijzonder, die door zijn vele investeringen het gehucht Bachte naar een status van dorp bracht.

1. Over pastoor E.M.Dutry is meer informatie te vinden in: N.KERKCHAERT, *Kroniek van Bachte-Maria-Leerne*, 1973, blz. 96-104 en A.M.VERMEULEN, *Biografie van E.H. Leon Emmanuel Dutry*, Eerste kandidatuur Geschiedenis, RUG, Academiejaar 1977-1978, 13 blz.

2. Met dank aan de heer Frans Neirinck voor de verschaft informatie.

3. Een paar jaar geleden verscheen ook zijn gedicht over de linde van Bachte: S.DE GROOTE, *De geklasseerde linde in Sint-Martens-Leerne en de verdwenen linde van Bachte*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXV, afl. 3, blz.162-163.

Hierna volgt het gedicht. Via voetnoten wordt af en toe wat commentaar gegeven.

*'t Gebeuren tot Bachte toch aardige dingen
die velen nooit werden geboekt noch vermond.
Tot Bachte aan de Leie, dat moet ik bezingen
omdat daar mijn jeugd haar wiegelijn stond.
Dat plekje, hoe klein ook, 't bevallige Bachte,
"een neusdoekje grond en een sterreken vuur"
een hulleken volk: "Zeven huizen en achte",
een voorschotjen eerde en een overbuur,
een kerkje en een klokje "gestaan en gelegen"
langs de krinkelende winkelende waterding
der Leie, die beschrijft er haar krommende wegen,
waar 't net van St.-Pieter veel visselkens ving.
Zoo was 't in mijn jongde, zoo was 't lange jaren:
een kudde, geen herder verlaten. Hoe lang?
Als dwalende schaapkens, en lichtjes ze waren.
Geen vader. Geen Pastoor, geen leidsman. Hoe lang?
Ze wrochten; ze zochten 'nen herder te krijgen:
op weg naar St.-Baafs, bij den Bisschop gegaan.⁴
En vragen en dringen was beter dan zwijgen...
Antonius dacht: 't moet een pastoor daar staan.
Na schrijven en wrijven en veel parlementen,
benoemde hij den pastoor dien heden 'k nog zie:*

⁴. Na de samensmelting van Bachte en Maria-Lerne in de Nederlandse periode (1823) verloor Bachte eveneens de status van parochie. Dit had veel te maken met het feit dat er na de Franse periode een gebrek aan priesters was. Heel wat piepkleine gehuchten verloren het statuut van parochie.

De Bachtenaren hadden het daar zeer moeilijk mee en voelden zich tweederangsburgers. Herhaaldelijk werd door hen een oproep gedaan voor de heroprichting van de parochie. Pas vanaf 1896 kwam er opnieuw schot in de zaak. Wellicht heeft Dutry, die toen als onderpastoor in Deinze, de kerkdienst leidde in Bachte, zelf een aantal inspanningen ondernomen.

Ondanks verzet vanuit de kerkfabriek en de dekenij in Deinze, slaagde men erin de baron, de gemeenteraden van Bachte-Maria-Lerne en Deinze, het provinciebestuur en het bisdom te overtuigen. Uiteindelijk, op 15 februari 1898, werd Bachte opnieuw parochie.

*een Gentenaar vrij... met franken en centen,
 Gans Bachte begroette den Schaper Dutry.⁵
 Sint Pieter⁶ der streke leert visschen en vangen,
 hij zwaait er zijn netten, heel schrandere en wijs:
 hij snapt er de palingen, grooter dan slangen,
 de snoeken, de karpels, zelfs 's winters op 't ijs.
 Gelijk aan de Phoenix uit de assche verzezen
 moest Leo Dutry hier een redder zijn.
 't Klein Bachte tot val en met spotprijs verwezen
 ging groeien en bloeien, verlost uit de pijn.
 De Pastoor begon er met jeugdige beenen
 te metsen, te bouwen op stevigen grond
 millioenen en duizenden keurige stenen;
 hij zocht en hij kocht er al wat hij maar vond.
 Hij bouwde daar huizen, wel zeven en achte,⁷
 voor koei en voor moeien al rond de proosdij:
 hij kocht er zo binnen als buiten zijn Bachte
 veel landen, veel hoven, een school zelfs daarbij.*

5. Léon Emmanuel Dutry werd geboren op 18 mei 1859 als een telg van een welstellende familie uit Gent. Zijn vader Emmanuel Philippus Dutry (1818-1861) was makelaar in wissels en koopmansgoederen. Zijn moeder Adèle Vervaet (1830-1905) was huisvrouw.

Na zijn opleiding aan het Sint-Barbaracollege in Gent studeerde hij verder aan het Klein Seminarie in Sint-Niklaas en het Groot Seminarie in Gent. Hij werd op 3 juni 1882 tot priester gewijd.

Hij was respectievelijk onderpastoor van de H.Hartparochie in Sint-Amandsberg (5 juni 1882), Melden (26 februari 1887), Haaltert (27 november 1889) en Deinze (4 maart 1892).

Op 13 maart 1898 werd hij ingehuldigd als pastoor van Bachte. Hij zou er 26 jaar blijven.

6. Een duidelijke verwijzing naar de kerk die toegewijd is aan Sint-Pieter, de patroon van de vissers.

7. Merkwaardig was wel dat pastoor Dutry zich op de toenmalige immobiliënmarkt stortte. Hij gebruikte hiervoor het aanzienlijke familiekapitaal dat hij geërfd had. Hij kocht naar verluidt maar liefst 500.000 m² grond in de streek, vooral langs de Leernsesteenweg, de Kerkstraat en de Schipdonkstraat. Op een deel van deze grond liet hij bovendien 21 huizen bouwen, inclusief een nieuwe pastorie en lagere school.

*Hij stichtte 't muziek er: de roem der fanfaren;⁸
 de dansende kunnen vol hert en vol geest
 beloofde na stilte en rouwvolle jaren
 het tijdstip van vreugd en de dagen van feest.
 De Pastoor vond smaak bij 't bewaken der schapen;
 zij hoorden zo gretig zijn mollige stem;
 genoeg was 't voor hem er een woordje te gapen
 of zij huppelen lustig naar 't klein Bethleem.
 Hij kocht hem een peerdeje om te verblijf te verpreulen;
 hij plaatste op 't kasteeltje een galagerij,
 het bruintje werd zwanger en 't gaf hem een veulen;
 het beest was bedrogen, maar hij toch was blij.
 Intussen bouwt Leo paleizen, kasteelen,
 hij vischt en hij vangt er met gretige hand,
 hij leeft op zijn eigen en zonder verdeelen
 bewoont hij 't Chabrol op het zonnige land.
 't Is vruchteloos van hooger en post te gewagen...
 Hij sloeg hier z'n tenten, zijn ark van 't Verbond;
 de schoonste promoties zijn kruisen en plagen;
 gelukkig de Pastoor die 't heilgenot vond
 in 't nederig plekje door God hem beschoren,
 die werkt en die nestelt naar smaak en fatsoen,
 die weet, onder duizend voor vrede geboren,
 dat 't grootste gelijk 't minste plekje heeft van doen.*

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Lerne

^{8.} Dutry was rond 1910 inderdaad de stichter van de Sint-Pietersfanfare van Bachte, waar ongeveer iedere volwassen mannelijke inwoner van Bachte aan participeerde. De fanfare ging teloor tijdens de Eerste Wereldoorlog. In de pastorie van Bachte bevindt zich een foto van deze fanfare.

VIJFTIG JAAR GELEDEN
OORLOGSBELEVENISSEN VAN MARCEL MICHIELS
Deel 6

Aangehouden door de Feldgendarmen, begin december 1943

Op een dag stapte een onbekende jonge man van de tram. Hij droeg een mij niet bekend zwart uniform en in de hand een klein reiskoffertje. Hij stapte in de richting van ons huis en kwam binnen. Zich tot mij richtend vroeg hij of ik de genaamde Marcel Michiels was, wat ik bevestigde. Ik bekeek de man met enige argwaan. Hij was een Vlaming, doch zijn uniform vertoonde geen kentekens. Hij was geen SS-er, geen Vlaamse Wachter: zijn kledij leek op die van de Fabriekswacht maar zonder de kentekens ervan.

Hij vertelde mij dat hij op de hoogte was van mijn situatie en kon zorgen dat ik vrijgesteld werd van verplichte tewerkstelling in Duitsland. Hij liet blijken dat dit natuurlijk een vergoeding met zich zou meebrengen. Hij vroeg mij mijn papieren en ik legde hem mijn *Deutscher Ausweis* uit Frankrijk voor, alsmede een uitnodiging van de *Werbestelle* in Gent waarop vermeld was dat ik mij daar moest aanmelden. Ik zou mij aan de deportatie kunnen onttrekken als ik in een door hun aangeduid bedrijf zou willen werken. De *Werbestelle* had destijds dit schrijven gestuurd naar alle werkweigeraars. Er werd meestal niet op ingegaan. Men dacht namelijk, en terecht, wanneer men eenmaal op de *Werbestelle* was, men je te pakken had en je gedeporteerd werd.

Hij bekeek de papieren en zei dat hij ze zou meenemen. Hij vroeg of hij zijn koffertje bij ons mocht laten. Hij zou dit dan 's avonds terug ophalen. Daarop vertrok hij. Ongeveer een uur later kwam Remy De Scheerder, een veertiger, die bij zijn zuster en schoonbroer Remy De Paepe-De Scheerder verbleef (in de Blasiusdriesstraat in Nevele), mij opzoeken.

Remy was eigenlijk niet opgeëist en het verwonderde mij ten zeerste dat hij ook het bezoek gekregen had van die kerel.

Ook een paar mensen van Nevele-Veldeken kwamen mij opzoeken en vroegen om informatie.

De geüniformeerde had overal mijn *Ausweis* met foto laten zien en probeerde op die wijze het vertrouwen van die mensen te winnen. Hij toonde dit als bewijs dat hij met mijn vrijstelling bezig was.

Ik kreeg argwaan, nam het koffertje dat hij nagelaten had en keek wat erin zat. Ik dacht er papieren in te vinden maar was verwonderd er een soort zwarte slab met kraag en een zwarte das in te vinden. Ik vermoedde steeds sterker dat die man probeerde op deze niet fraaie wijze geld af te zetten en wendde mij tot de Rijkswacht in Nevele, toen gevestigd in de Langemunt.

De Rijkswacht nam onmiddellijk contact met de *Feldgendarmerie* in Deinze. Uit dit gesprek kon ik opvangen dat ze hem onmiddellijk moesten aanhouden en hem vasthouden tot ze zelf zouden komen.

Roger Van Haesebroeck (20 jaar), de buurman van Remy De Scheerder, die reeds vernomen had wat er gaande was, kwam bij mij thuis. Wij stonden in de keuken te praten, toen ik door het venster twee *Feldgendarmen* per fiets zag voorbijrijden. Wat ik verwachtte gebeurde, ze stapten van de fiets en kwamen naar de deur. Ik zei Roger dat wij beiden moesten wegvluchten. Alvorens wij de achterdeur openden, stonden de gendarmen reeds in het portaal en zagen ons vluchten. Ik duwde Roger naar buiten en zei “vlucht maar weg, ik blijf wel hier”.

Iedereen die regelmatig bij ons kwam kende de vluchtweg in noodgeval. Achter ons wagenhuis (tijdens de oorlog boltent) stond in de hoek van onze 2,5 m hoge tuinmuur en stevige trapladder. Zo kon men vlug en gemakkelijk over de muur verdwijnen in het braakliggende terrein van wat eens het hofpark was.

Lachend kwamen de *Feldgendarmen* die alles gezien hadden binnen. Ze vroegen wie die andere jongen was en waarom hij zo wegliep. Ik vertelde dat hij bang was van Duitse militairen. Ze vroegen mij om mij ‘s anderendaags om 9 uur aan te bieden in de *Feldgendarmerie* in Deinze, gelegen in de Kortrijkstraat. Ik sprak af met Remy en samen reden wij met de fiets naar Deinze. Wij waren de eersten, nadien kwamen nog een drietal mensen uit Veldeken. Zij waren net als Remy op oudere leeftijd en kwamen niet in aanmerking voor opeising. Remy kwam als eerste aan de beurt voor ondervraging.

Het duurde niet lang of hij kwam weer buiten en mocht naar huis doch hij zou op mij wachten. Alhoewel het mijn beurt was, liet men mij zitten en nam de anderen voor. Dit begon verdacht te lijken.

Uiteindelijk was het mijn beurt. Men was in het bezit van mijn papieren die

de “zwarte” had meegenomen. Ik deed in het Duits mijn verhaal over het gebeurde, wat genoteerd werd. Toen namen ze mijn papieren en vroegen om uitleg.

Ik vertelde hen dat ik in Frankrijk werkte voor de Duitsers en thuis was met verlof. Ik kon hen niet overtuigen. Een van hen, ze waren met drie of vier en een burger als tolk, nam de telefoon en belde naar de *Werbestelle* Gent. Hij deed hen mijn verhaal. Ze moesten me vasthouden en een van de volgende dagen naar de *Werbestelle* brengen.

Hierop repliceerde de *Feldgendarm*: *dat kunnen wij niet, wij hebben hier geen gevangenis*. Daarop werd overeen gekomen mij in de namiddag naar Gent over te brengen.

Ik vroeg hen om welk uur ik moest terug zijn en dacht: als je mij laat gaan, zie je mij niet meer terug. Ze lachten en zeiden dat ik daar moest blijven. Toen ik antwoordde dat ik honger had en naar huis wilde gaan eten zei men smalend dat ik in die tijd niet zou sterven van honger.

Ik vroeg of ik mijn vriend Remy, die buiten was blijven wachten, mocht inlichten. Dat werd mij toegestaan. Een gendarm ging mee. Ik vroeg Remy mijn ouders op de hoogte te brengen en mijn fiets mee te nemen naar huis daar ik niet voorzag langshier nog terug te komen.

Het was middag en etenstijd voor de Duitsers en de tolk. In het salon namen ze aan tafel plaats. Ik zag er twee Deïse vrouwen die er werkten en mij ietwat meewarig aankeken. De soep werd opgediend. Men bood mij een bord aan dat ik, ondanks de honger, weigerde. Toch kreeg ik een bord soep voorgezet aan een tafeltje bij het venster. De Vlaamse tolk gaf mij een boterham van zijn eigen meegebrachte lunchpakket.

Na het eten namen de Duitsers plaats in een zetel. Een van hen zei lachend: “Breng ons nu maar een goede tas bonenkoffie”. Ik lachte smalend mee, omdat ik wist dat ze dat niet hadden. Dat had de Duitser gezien en hij wendde zich tot mij vragend of wij thuis misschien nog echte bonenkoffie hadden, waarop ik bevestigend antwoordde. Het was immers waar. Hij zei dat ze eens bij gelegenheid zouden langskomen voor een tas koffie.

Ondertussen werd de treingids geraadpleegd. Er was een trein rond 2 uur en er werd een begeleidend brief geschreven. Samen met een andere *Feldgen-*

darm gingen wij naar het station. Ik werd niet geboeid omdat ik beloofd had niet weg te lopen.

Wij gingen door de Kortrijkstraat langs apotheek Albert De Waele, afkomstig uit Vosselare. Wij kenden elkaar zeer goed. Het toeval wilde dat hij voor zijn venster stond en ons eerst vluchtig bekeek. Toen hij mij herkende bleef hij kijken en stak zijn hand op. In mijn binnenste was ik een beetje trots dat iemand die mij kende, had gezien dat ik door de Duitsers was aangehouden.

Wij stonden tussen heel wat mensen op het perron wachtend op de trein toen ik enkele malen mijn naam hoorde roepen. Het was mijn vader die inderhaast met de fiets naar Deinze was gekomen. Hij had een volledig gesneden brood mee, met tussen iedere boterham een flinke plak gedroogde ham.

Waar ik de stoerheid vandaan haalde weet ik niet, ik weigerde het brood aan te nemen, bewarend dat ik dat niet nodig had en 's avonds zou thuis zijn, waarin ik eigenlijk zelf niet geloofde. Op aandringen van de *Feldgendarm* nam ik het eten aan. De trein kwam en wij moesten instappen in een rijtuig waarop stond "*Nur für Wehrmacht*". De gendarm liet mij voorgaan doch een Duitse soldaat van de *Luftwaffe* die bij de deur zat, wilde me beletten op te stappen. Een tussenkomst van de gendarm was noodzakelijk.

Wij reden langs de voor mij goed bekende plaatsen Astene, Deurle, De Pinte, St.-Denijs-Westrem en meewarig bekeek ik de naamborden in de voorbijrijdende stations. Zou ik dit nog terugzien?! Aangekomen in Gent St.-Pieters zei de gendarm dat hij Gent niet kende en of ik wist hoe wij op de *Werbestelle* moesten geraken. Ik zei hem mij te volgen en we stapten op tram 4. Aan de Kouter stegen wij uit en gingen verder te voet naar de *Werbestelle* op de Kalanderberg.

Bij het binnengaan in de *Werbestelle* stonden in de gang heel wat aangehouden jongens, sommigen in werkkledij, te wachten om voor Herr Müller, hoofd van de *Werbestelle*, te verschijnen alvorens te worden gedeporteerd. Wij gingen de trap op en aan de deur waarop stond *Herr Müller* werd aangeklopt. Met een krachtig *herein* stond ik oog in oog met de beruchte Müller.

Na de wederzijdse begroeting met de uitgestoken arm *Heil Hitler* legde de *Feldgendarm* mijn papieren op het bureau.

De corpulente dikke sigaren-rokende Müller bekeek mijn papieren en zei

meteen “*Ich kann ihn frei machen*”;

Ik kon mijn oren niet geloven, ik dacht dat ik droomde. Müller nam het bijgaande oproepingsbriefje en schreef met paarse inkt op de achterzijde: *Zu bearbeiten in einer belgischen Stelle*. Ik zou tewerkgesteld worden in een Belgisch bedrijf en kreeg hiervoor de nodige papieren.

Het hele bezoek had vijf minuten geduurd. Met een *Heil Hitler* van de gendarm werd afscheid genomen, waarbij Müller uit zijn bureau een kistje sigaren opdiepte, en met de woorden “*Zigarre*” er de *Feldgendarm* een aanbod. Müller gaf een vuurtje en met “*danke schön*” gingen wij de trap af. Wij stonden daar op de Kalanderberg, bekeken elkaar en hij zei: “Je bent vrij, je kan doen wat je wil”.

Ik vergezelde hem tot de tramhalte aan de Veldstraat, nam afscheid en zei dat als hij bij ons in de buurt was, hij eens echte bonenkoffie mocht komen drinken.

Ik had een nicht die in de “Grand Bazar” werkte en ging haar opzoeken. Ik gaf haar het brood waarop ze mij ongelovig aankeek en zich de vraag stelde, waaraan ze het verdiend had een volledig brood met ham als geschenk te krijgen. Ik legde haar alles uit en ging de stad in.

Mijn ouders en de buurt, die reeds op de hoogte waren, keken raar op toen ik 's avonds terug thuis kwam. Ik was op een onverklaarbare wijze ontsnapt aan de deportatie.

Om in een Belgisch bedrijf te worden tewerkgesteld, moest ik mij melden op het *Arbeitsamt* op de Recolettenlei in Gent, wat ik een paar dagen nadien deed. De bedienden op het *Arbeitsamt* waren allen burgers. Men verwees mij naar “Savonneries La Perle” in de Burgstraat te Gent.

Ik belde aan een groene poort. De man die opendeed was gekleed in een blauwe overall, aan de benen vol gaten, en op klompen. Hij bekeek mij van kop tot teen en vroeg of ik student was. Ook sommige studenten boven 18 jaar waren immers verplicht tewerk gesteld. Hij gaf mij de indruk dat zijn vertrouwen in mijn werklust niet aan de hoge kant lag, en moedigde mij niet aan spoedig te beginnen, integendeel.

Nadat ik hem mijn toestand had uitgelegd, toonde hij wat begrip en zei dat het vuil en ongezond werk was. Ik zou het mogen proberen maar moest met de slechtste kleren die ik had komen en mocht zeker geen schoenen dragen want die zouden na een paar dagen helemaal kapot zijn. Ik dankte de man en vertrok

naar huis met de gedachte er nooit te komen werken.

Tewerkgesteld in Gent, 20 december 1943 - 9 juli 1944

Het was ongeveer een veertiental dagen na het bezoek aan de *Werbestelle* te Gent dat ik een schrijven ontving van het *Arbeitsamt* in Gent. Er werd mij gewezen op het feit dat gezien ik niet als werkende was opgegeven ik mij opnieuw moest aanmelden. Indien dit niet zou gebeuren, zou ikzelf voor de gevolgen verantwoordelijk zijn. Na enig aarzelen besloot ik mij opnieuw aan te melden op het *Arbeitsamt*.

Ik stapte op de tram aan "De Vos" en botste op de ongeveer 16-jarige André Holsbeke uit de buurt. Wij spraken over mijn situatie, waarop hij voorstelde bij hem te gaan werken. Er werkten reeds een paar verplicht tewerkgestelde studenten. Ik ging dus niet naar het *Arbeitsamt* maar met André mee naar zijn werk.

Het was het metaalconstructiebedrijf Jean Defawes, een K.M.O. met ongeveer 50 arbeiders en 5 bedienden, in de Waarschootstraat in Gent (dicht bij de Coupure). Ik mocht onmiddellijk aanvangen, voor een loon van 2,50 fr. per uur, wat beneden het tarief lag, maar dat mij niet zo interesseerde. Voor mij was het vooral te doen om de vrijstelling van opeising die men daardoor kreeg.

Het was 20 december 1943 toen ik begon als metaalbewerker in het Gentse bedrijf dat vooral tandwielen en reductiekasten fabriceerde. Samen met André en nog een paar andere leerling-paswerkers moest ik met een vijl de bramen aan de tandwielen verwijderen.

André en ikzelf waren de enigen die van "den buiten" waren. De anderen waren groot-Gentenaars, en wij kregen de naam "boer" toebedeeld.

Toen na enkele dagen de papieren in orde waren gebracht, mocht ik mij op de *Werbestelle* aanbieden en kreeg een vrijstelling van opeising voor de duur van 1 maand. Deze werd nadien verlengd met 1 maand, daarna met 3 maand en uiteindelijk verlengd met een jaar tot in mei 1945.

Op een dag moesten wij samen met nog twee andere jonge arbeiders een

nieuwe vrijstelling gaan ophalen in de *Werbestelle*. Wij profiteerden van de gelegenheid en maakten een omweg via de winkelstraten alvorens terug te keren op het werk.

In de Veldstraat stonden wij een uitstalraam te bekijken, toen plots iemand op mijn schouder klopte. Ik draaide mij om en zag een onbekende man achter mij staan en dacht dat het een vergissing moest zijn. Opnieuw de schouderklop waarop ik de man verwonderd aankeek. Hij zei *Gestapo, mogen wij uw papieren zien*. Twee Gestapo's controleerden onze papieren en drongen toen niet verder aan.

Gezien mijn loopbaan als metaalarbeider zou ophouden met het einde van de Duitse bezetting werd weinig aandacht besteed aan mijn verdere opleiding. Ik kreeg allerlei klussen opgedragen, onder meer boodschappen doen, met de stootkar stukken wegbrengen naar vervoer- of andere firma's, het metalen golfplaten dak met teer schilderen en hier en daar een handje toesteken bij allerlei werk.

Het gebeurde af en toe dat ik tewerkgesteld werd aan de zaagmachine. Van tot 5 meter lange ronde stalen staven moest ik schijven afzagen van allerlei dikten, waarvan dan pioenen werden gefreesd. Deze staven, ongeveer een tiental van verschillende diameter, meestal van 8 tot 25 cm, lagen op elkander opgestapeld. Met een elektrische takel werden die opgetrokken en met de rolbrug naar de zaagmachine gebracht.

Op een dag moest ik een staaf tussen de andere uithalen. Bij dit maneuver gingen de staven aan het rollen en een rolde op mijn linkervoet die ik niet tijdig had weggetrokken. Ik voelde geen pijn, maar mijn voet zat muurvast onder een staaf van een paar honderd kilo. Ik riep de hulp in van een paar werkmakkers die mij met veel paniek uit mijn netelige positie bevrijdden. Iedereen verwachtte dat mijn voet zou geplet geweest zijn, maar men zag er niets aan en ik voelde geen pijn. Men raadde mij aan toch maar naar de dokter te gaan, wat ik niet nodig vond. Doch ik dacht dat is een goede reden om eens buiten te zijn en begaf mij ietwat hinkend bij de meestergast die met mij naar het bureel ging. Men verwees mij naar de dokter van het bedrijf zijnde Henry De Waele op de Coupure. Het toeval lukte dat onze op rust gestelde gemeentesecretaris dezelfde naam droeg. Ik zei dit tegen de dokter en wij praatten nog wat verder over het een en ander.

Uiteindelijk vroeg de dokter, die reeds door had hoe slecht het wel met mij gesteld was, mijn voet te laten zien.

Ik deed mijn schoen en sok uit en toonde mijn voet, doch stelde vast dat ik mijn verkeerde getoond had. Hierop zei de dokter lachend dat het veel pijn moest doen. Ik toonde hem de linkervoet die een beetje blauw zag. De dokter vroeg mij hoeveel dagen werkonbekwaamheid hij moest opschrijven. We waren wederzijds akkoord met twee dagen, zodat ik de rest van de week kon thuisblijven.

Als jonge speelse kerels, die voor een of andere leuke frats wel te vinden waren, haalden wij ons wel af en toe de wrevel op de hals van onze meester gast, mijnheer Kinaupenne. Met de woorden *Boeren pas op, ge gaat eens tegen de lamp lopen*, riep hij ons tot de orde terug.

In de montagehal waar wij meestal werkten, stond in een hoek een zeer grote machine opgesteld. Het was een soort reuzeboormachine waarmee in grote stukken gaten werden geboord. Met verscheidene riemen aangedreven en uitgerust met een gangwissel met pook maakte ze draaiend nogal wat lawaai. Op een dag was werkmakker Schoonjans (klein van gestalte) aan het werk op het reuzeding. Hij zat gehurkt als een boeddha op de werktafel van de machine een groot gat te boren in een groot tandwiel dat er op vastgemaakt lag. Om iets te merktekenen gebruikte men brokken van een soort kalkkrijtsteen. Op een van de werkbanken vond ik zo een stuk van die zachte steen en nam het mee.

Ik begaf mij naar het toilet en alvorens de werkplaats te verlaten gooide ik het stuk kalk, een duivenei groot, in de richting van de draaiende machine. Ik stond als aan de grond genageld, de aandrijfriemen begonnen over de wielen te schuren, de machine stond te trillen op haar voetstuk. Ik zag hoe Schoonjans rechtsprong, de pook bediende, in neutrale stand zette, opnieuw poogde in te schakelen maar niets hielp, de machine weigerde iedere dienst.

Kinaupenne werd er bij gehaald maar wat men ook probeerde alles was tevergeefs. Er bleef niets anders over dan het hele geval te demonteren, tot men het stuk kalk ontdekte tussen een van de zwakke punten van de kolos. Gelukkig had niemand het mij zien gooien en het spreekt vanzelf dat ik van niets gebaarde. Nooit heeft iemand geweten, tenzij André Holsbeke, hoe het stuk kalk in de machine was terecht gekomen.

Op 6 juni 1944 landden de geallieerde legers in Normandië. Dit gaf ons grote hoop dat het einde van de oorlog dichterbij kwam. Het was het belangrijkste gespreksonderwerp op het werk, dat zijn normaal verloop kende.

Op 9 juli 1944 kregen André en ik van meestergast Kinaupenne de opdracht samen in een bijgebouw de boel iets op te ruimen. Daar lag heel wat asse van een vuur dat diende om ijzer te harden. Het waren aan elkander gebrande stukken, wij noemden het zenders, waaronder sommige van een hand grootte. Het gebouw waar wij bezig waren was een 6 à 8 meter verwijderd van de montagehal. Terwijl wij doende waren, kwam een van de jonge Gentse werkmakers de poort van de hal openen en riep ons uitdagend *hé boeren* daarbij de tong uitstekend. Wij gooiden met stukken zenders, waarop de jonge man steeds de deur dichttrok om zich tegen de aankomende projectielen te beschermen. Deze spatten dan op de deur uiteen.

Dit gebeurde herhaalde malen tot ik een zender van een hand grootte lanceerde vooraleer de deur open was. En wat de bedoeling was gebeurde, de deur ging open, de zender kwam aan, en pardaf in het gezicht van onze vriend. We lachten. De deur bleef deze maal dicht. We hadden hem zuiver te pakken. Deze zenders waren licht en wij maakten ons geen zorgen over de eventueel aangerichte schade. Hoe het gegaan is weten wij niet, is de jongen zijn beklag gaan doen bij de meestergast of had die van het spel iets gemerkt. Het bleef een raadsel, maar plots ging de deur weer open en verscheen Kinaupenne met de woorden, in zijn mooiste Gents, *boeren nu eis het genoeg geweest, pak maor ulder klieken en ulder klakken en trap het ulder maar af*. Wij namen onze spullen bijeen zonder veel commentaar en stonden werkloos op straat.

Ik was er niet ongelukkig mee. Met mijn vrijstelling, tot volgend jaar op zak voelde ik me in het vooruitzicht van het einde van de bezetting op mijn gemak.

Voor André was het anders, hij was zijn werk kwijt. Hij is zich na enkele dagen terug gaan aanbieden en mocht opnieuw beginnen.

N.B. De papieren en de Ausweis moeten nog steeds in mijn bezit zijn. Doch door de herhaalde verbouwingen in de loop der jaren, zijn deze momenteel niet te vinden, en zitten waarschijnlijk nog ergens tussen mijn vele paperassen.

De landing in Normandië

Ondertussen woedde in Normandië een van de meest bloedige slagen van de Tweede Wereldoorlog. Niet alleen op het landingsstrand waar de geallieerde soldaten open en bloot onder het Duitse vuur aan land kwamen, maar ook bij

De *Schützengraben*werkers.

Een zondagsbezoek aan ons werk

Staande van links naar rechts: Jozef De Vos, Marcel Schijvens, Rudolf Janssens, Georges De Smet; zittend: André De Vos, Marcel Michiels

de verbeterde gevechten van huis tot huis vielen tienduizenden doden aan beide zijden.

Door de zware bombardementen die de landing vooraf gingen en tijdens de gevechten bleef de burgerbevolking niet gespaard en betaalde een zware tol. Ook hier vielen duizenden doden en gewonden. Steden zoals Caen en vele dorpen werden totaal vernield.

Ondanks de hevige weerstand door de Duitsers zetten de geallieerden langzaam maar zeker hun opmars verder landinwaarts. Het werd voor iedereen duidelijk dat de verbonden legers niet meer tegen te houden waren. De door de Duitsers tewerkgestelde arbeiders in Frankrijk en aan onze kust trokken naar huis. Wie per toeval in verlof was, ging niet terug. Dit was zo het geval met de reeds genoemde Rudolf Janssens en mijn vrienden de gebroeders Jozef en André De Vos.

Op een dag kwam Rudolf Janssens ons vragen of wij niet bereid waren om in opdracht van de Duitsers putten te graven. Van wie hij die opdracht gekregen had weet ik niet. Was het van de Duitsers zelf of verplichtten de Duitsers de gemeenten ervoor te zorgen? In ieder geval was Janssens de werkleider. We zouden 7,50 fr. per uur verdienen en het was geen dwangarbeid. Met vijf man, nl. de gebroeders De Vos, Marcel Schijvens, Georges De Smet (niet arbeidsverplichte) en ikzelf, aanvaardden wij het werk. Janssens zelf werkte niet. Vanaf de grens met Poesele tot St.-Martens-Lerne moesten langs de weg grote putten gegraven worden. De Duitsers noemden het *Schützengraben*.

Vanaf de weg in de rijrichting St.-Martens-Lerne moesten wij vanaf de zijberm een put maken van ongeveer 3 tot 4 m breed en 8 tot 10 m landinwaarts. Deze putten hadden een helling van een drietal meter tot op ongeveer anderhalve meter diepte, over een lengte van 7 tot 8 m. De uitgedolven aarde werd op de zijkant van de put gelegd. De putten lagen schuin tegenover de straat zodat het gemakkelijk was er van op straat in te rijden met een gemotoriseerd voertuig. Het was immers ook de bedoeling van de Duitsers om zich bij luchtaanvallen zo te kunnen beschermen.

Terwijl wij aan het werk waren, juist voor de grensscheiding met Poesele, kwamen uit westelijke richting plots twee Britse Spitfires op geringe hoogte

(wij zagen de piloot zitten) aangevlogen. Ze moesten ons ook gezien hebben en wilden zich waarschijnlijk vergewissen van wat er gaande was en of we al of niet Duitsers waren. Ze vlogen over en draaiden terug boven ons. Eén vloog er verder in oostelijke richting, de andere maakte nog een paar toeren boven ons. Wij zwaaiden met onze schoppen. De piloot vloog terug in de richting van waar hij gekomen was.

De Duitsers trekken zich terug

Eind augustus 1944, in de vooravond, reed een kolonne aftrekkende Duitse troepen voorbij. Het waren wagens en karren door paarden getrokken. Aan verscheidene wagens waren achteraan paarden vastgemaakt. Waarschijnlijk hadden de voertuigen die zij trokken het onderweg begeven of waren bij beschietingen vernield. Ze maakten halt aan de hoeve Vincent in de Landegemstraat, een driehonderdtal meter van "De Vos". De wagens hadden ze opgesteld op de boomgaard zodat ze vanuit de lucht niet waren te zien.

Ik vroeg aan André De Vos of hij wilde meegaan om te vragen of ze soms hun overvloedige paarden wilden verkopen. We gingen op stap naar de hoeve. Op een vijftigtal meter er vandaan bemerkte ik plots drie soldaten die een gat in de haag hadden gemaakt. Ze lagen er achter met hun machinegeweer op ons gericht. Ik schrok en zei *Dree kijk eens, maar doe heel gewoon*. We durfden op onze stappen niet terugkeren en gingen door tot aan het hek. Daar stond een wacht. We groetten hem en vroegen of ze soms een paard hadden dat ze zouden verkopen aangezien we gemerkt hadden dat ze er op overschot hadden. Zijn antwoord was een nors *Warum?* Ik zag onmiddellijk de stomheid van mijn vraag in en probeerde een ander onderwerp te vinden wat niet zo gemakkelijk was. De soldaat begon toen zelf over de oorlog en vroeg of we wisten waar de Engelsen zich reeds bevonden. Ik deelde hem mee dat ik vernomen had dat ze in Brussel waren. Hij keek boos en verrast en zei dat dit niet mogelijk was. Hij verzekerde ons dat de terugtocht slechts tijdelijk was en sprak overtuigd dat zij terugkwamen. Een gezegde dat achteraf een slogan werd die de Duitsers overal vertelden: *Aber wir kommen zurück!*

We namen afscheid van de soldaat en zonder omzien keerden we terug naar huis. We waren ons ten volle bewust van deze domme en roekeloze daad. De Duitsers zagen in iedereen spionnen en partizanen met de meestal onaangename gevolgen.

Van de aftocht van de Duitsers was hier aan “De Vos” praktisch niets te zien. Wel werd er gezegd dat in St.-Martens-Lerne en St.-Maria-Lerne de Duitsers in massa terugtrokken in de richting van Gent.

Met de fiets trok in naar Bachte-Maria-Lerne. Inderdaad, wat daar te zien was grensde aan het ongelooflijke. Hier was het geen terugtocht maar een massale ongeordende vlucht voor de vijand. Dit tuchtvolle leger van voorheen was op de vlucht met alles wat wielen had: al dan niet beladen fietsen van burgers afgenomen, boerenwagens en karren. Soldaten van zowel de landmacht, marine als luchtmacht spoedden zich om de aankomende vijand te ontlopen. Daar zag ik een beeld dat ik nog steeds voor ogen heb en nooit zal vergeten. Op een hoge Normandische tweewielige boerenkar zaten twee officieren van de marine in hun nog mooie uniform met op hun hoofd de hagelwitte kepi. Het leek wel alsof ze van een feest kwamen. Terwijl de ene het paarde mende, spoorde de andere met zweepslagen het dier aan tot lopen. Het paard, een witte schimmel, liep wezenloos met kleine pasjes alsof het mechanisch voortbewoog. Ik had de indruk dat het dier op elk moment kon doodvallen want het was duidelijk te zien dat het aan het einde van zijn krachten was.

Op de grote hoeve Verwee, juist buiten de dorpskom van Bachte-Maria-Lerne, lag een enorme kudde runderen. Het vee was door de Duitse troepen in Normandië opgeëist en op de aftocht meegedreven. De honderden doodvermoeide dieren lagen nadat ze gegeten en gedronken hadden op het grote hof en de aanpalende weiden te rusten. Dit lokte natuurlijk een massa kijklustigen. Het leek alsof daar een grote Vlaamse kermis met reuzeveemarkt plaatsvond.

Ik stapte op het erf waar een aantal mensen met een soldaat, de bestuurder van een open personenwagen, aan het praten waren. Ik voegde mij bij hen. De bestuurder was een joviale jonge man die blijkbaar heel tevreden scheen dat hij weg was uit de hel van Normandië. Hij vervoerde een hoger officier die mogelijk de leiding voerde over de kudde runderen. Hij vroeg of wij rookten en deelde aan de omstanders pakjes Duitse sigaretten uit.

Ondertussen bleef de massale aftocht duren. Tegen de avond trok ik terug naar huis, overtuigd dat de oorlog nu vrijwel snel naar het einde liep.

De dag nadien passeerden hier aan “De Vos” een drietal mensen per fiets. Ze dreven een jong rund richting Nevele. Nog anderen volgden, ook meestal per fiets, een loslopend rund voor zich uitdrijvend. We hoorden weldra dat de Duitsers in Leerne vertrokken waren en de dieren hadden achtergelaten. Het was dan ook een stormloop naar Bachte-Maria-Leerne. Iedereen wilde een stuk van de oorlogsbuit bemachtigen. De verleiding was voor mij te groot en ook ik trok in looppas naar Leerne. Toen ik op de hoeve Verwee aankwam stelde ik tot mijn grote ontgoocheling vast dat ik te laat kwam. Het laatste dier, een jong beest, had zich niet laten pakken en was in de grote mestput gesprongen. Met touwen probeerde men het dier uit zijn netelige positie te trekken. Het zat helemaal onder de zwarte mestmodder. In de kortste tijd had de hele kudde een nieuwe eigenaar gevonden. In de beide Leernes en Bachte wist men bijna in elk huis een of meerdere dieren te bemachtigen. Onmiddellijk ging men aan het slachten. Het zolang versmadede jonge lekkere vlees was welkom op menige tafel.

Ook in Nevele, vooral in de Langemunt, de Zeistraat en de Blasiusdriesstraat vonden heel wat van de Franse dieren hun einde bij de hongerende bevolking.

Ik keerde op mijn schreden terug langs het dorp van Bachte-Maria-Leerne. In menige tuin lagen er een of meerdere dieren. Toen ik in het dorp kwam, ter hoogte van de woning van schrijnwerker Raymond Van Speybroeck, werd mijn aandacht getrokken door het aantal dieren dat op het kleine voorhof lag. Er lagen daar zeker een zevental runderen door elkaar. Toen de man buiten kwam vroeg ik of hij een jong dier wou verkopen. Hij zei kordaat nee maar wees wel een groot rund aan met de mededeling dat hij die wel wou verkopen. Op dat ogenblik werd plots geroepen dat de Engelsen er waren. Iedereen spoedde zich te voet of per fiets naar huis. De drukke straat was plots verlaten. Ik had 2.000 fr. op zak gestoken met de bedoeling een dier te kopen. Alhoewel ik het rund nogal wat buitenmatig vond vroeg ik toch hoeveel het moest kosten. Hij vroeg 2.000 fr. Het moest allemaal snel gaan want ik wilde voor de Engelsen er waren met of zonder dier naar huis. Ik bood achtereenvolgens 1.000 en 1.500 fr. aan maar ging uiteindelijk akkoord met het gevraagde bedrag. Ik vroeg ook nog of hij soms een touw had om het dier te kunnen leiden maar daar ging hij niet op in. Hoewel hij me kende weigerde hij met de woorden: *het beest is van u, ge moet er maar uw plan mee trekken*. Ik porde wat op het dier om het te doen opstaan. Heel langzaam stond het op en zo stond ik oog in oog met een van de grootste dieren die ooit in Frankrijk hadden geleefd. Het was een grote trekos lang, hoog en zwaar. Ik stond erbij als een

klein kind tegenover een grote volwassene. Ik gaf de os een paar klappen op het achterste. Tergend traag kwam het dier hinkend stapje voor stapje vooruit. Langzaam ging het in de richting van de kerk van St.-Martens-Leerne. Iemand die in zijn deuropening stond vroeg waar ik met dat dier heen moest. Toen ik antwoordde dat ik naar huis in Vosselare moest, fronste hij zijn wenkbrauwen en zei: *jaaaa...* Dit gaf me de indruk dat ik er niet zou in lukken.

Twee fietsers, Achiël De Decker en zijn zoon Lucien uit de Blasiusdriesstraat, reden mij gehaast voorbij. Wij kenden elkaar zeer goed. Ik riep hen toe met de vraag waar de Engelsen al waren. Achiël antwoordde dat ze zich hadden gedraaid op de baan voorbij Bachte-Maria-Leerne. Deze asfaltweg begon buiten de dorpskom en liep tot aan Stokerij Filliers in Bachte. Dit was dus vlakbij en ik hoopte op tijd thuis te komen.

De hinkstap van de os ging langzaam over in een trage wandelpas waarin ik hem natuurlijk aanmoedigde. Aan de kerk van St.-Martens-Leerne draaiden wij in de richting Vosselare waarbij ik al blij was dat we van de hoofdweg naar Gent af waren.

Tijdens mijn verblijf in Frankrijk had ik gezien hoe de ossendrijvers de dieren leidden. Ik brak een tak van een struik, ontdeed hem van blad en twijgen, en tikte er regelmatig mij op het achterste van het dier om het tot spoed aan te zetten. Langs de linkerkant van de weg, op het fietspad, ging de tocht verder huiswaarts. Af en toe stopte het dier en nam een paar happen gras. Opeens hoorde ik het geluid van zware voertuigen achter mij. Toen ik omkeek zag ik uit de richting Leerne tamelijk traag rijdende een vijftal open gepantserde wagens op rubberbanden. Ik dacht dat het Engelsen waren maar toen ze voorbijreden, zag ik dat het een Duitse eenheid was. Op de grote open wagen zaten achter de bestuurder en begeleider, langs beide zijden, drie soldaten met het wapen schietensklaar. De in het zwart, een soort overall, geklede mannen met gecamoufleerde helm, bekeken mij blijkbaar ongeïnteresseerd.

Er was geen mens te zien. Ik had de weg voor mij en de os alleen. Eindelijk, uit de bocht komend, zag ik een paar honderd meter van mij mijn doel "De Vos". Mijn vader moest geweten hebben dat ik onderweg was met een dier. Hij kwam samen met de buurjongen Jozef Van Kerrebroeck aangelopen en zette mij aan tot spoed.

Vlug werd de os op stal gezet en wij goten een halve mand kleine aardappelen in de kribbe. Wij spoedden ons in huis, lieten de rolluiken zakken en keken door de spleten in de richting Leerne vanwaar we de Engelsen verwachtten. Menige keren dachten we dat ze er waren maar het waren steeds kleine groepen Duitse voertuigen die verder reden richting Landegem.

Op een bepaald moment stopte een Duitse wagen voor de deur van “De Vos”. De twee inzittenden kwamen naar binnen en bestelden bier. Eén van beiden was een onderofficier. Hij was een grote struise stoere man. Met zijn zware stem en helm op zag hij er niet alleen indrukwekkend maar ook vreesaanjagend uit. Ze vroegen allerlei inlichtingen over partizanen, waar de Engelsen zich bevonden, in welke richting ze uit moesten om in Nederland te geraken,... Toen ze vertrokken waren vonden wij op de buitendeur een briefje waarop iets was geschreven in het Duits. Wij verstonden niet zo goed wat er op stond maar het was iets over gevaarlijk of te mijden huis. Mijn vader en ik keken elkander verrast aan en verwijderden vlug het papier.

‘s Anderendaags waren er geen troepenbewegingen en geen mensen op straat. Ik ging een kijkje nemen op straat en opeens hoorde ik uit de richting Vosselaredorp het geluid van sneldraaiende, ratelende, met ijzer beslagen wielen met daartussen het gekletter van galopperende paarden op de kasseistenen. Na enkele ogenblikken zag ik een aankomende oude Duitse legerwagen, getrokken door een koppel paarden in mijn richting aankomen. Op de bok zaten twee soldaten. Toen ze op mijn hoogte waren, minderden ze vaart en vroegen waar het noorden was. Ik stuurde ze in de richting van Landegem. Ze vroegen eveneens hoever de Engelsen nog waren. Om hun zichtbare onrust nog wat aan te wakkeren antwoordde ik dat ze op 5 km van hier waren. Opnieuw ging het in volle vaart vooruit.

September 1944

Op zondag 3 september, kermisdag in Nevele, vond een massale aftocht van de Duitse troepen plaats. Ze trokken vanuit Nevele naar Landegem.

Rond “De Vos” kwamen veel nieuwsgierigen met leedvermaak de terugtocht bekijken. Ook de kolossale os in de stal had heel wat bekijks en trok een enorme belangstelling.

Maandag 4 september passeerden reeds van vroeg in de morgen aftrekkende Duitse legereenheden, gemotoriseerde voertuigen, met door paarden getrokken wagens en karren, maar ook afzonderlijke soldaten te voet. Sommige van deze soldaten stapten of hinkten verder met kapotgelopen laarzen, wezenloos voor zich uitstarend.

Het nieuws van de os was nu blijkbaar goed verspreid. Het was een komen en gaan naar de stal. Velen voegden zich bij de nieuwsgierigen die op de hoek van "De Vos" stonden. De Duitsers hadden geen oog voor de smalende blikken of soms schimpende opmerkingen van hun bekijkers en trokken gewoon verder.

Ik vroeg mijn moeder om weg te gaan in de mening dat er iets stond te gebeuren. Ze ging akkoord. We trokken naar de hoeve van Van Steenkiste waar wij in mei 1940 waren gevlucht. Ik had in mijn rugzak een heel brood, boter, een pas aangesneden droge ham, vier flesjes bier, een zaklamp en mijn fototoestel (Agfabox). Mijn vader zou ons 's avonds desnoods komen vervoegen. Tegen de avond kwam hij. Volgens hem was alles rustig en konden we naar huis terugkeren wat we dan ook deden.

Op dinsdag 5 september ging de aftocht van het Duitse leger steeds verder. Er waren weer heel wat kijklustigen aan "De Vos" en in de ossenstal.

Na de middag besloten mijn moeder en ik niet langer thuis te blijven en namen onze intrek bij schrijnwerker Alfons Ysebaert in de Dreef (nu Langemunt), rechtover ons magazijn. Bij het gezin Ysebaert-Valentine Biebuyck met hun twee dochters van 12 en 7 jaar, had een vriend des huizes, architect Richard De Weirdt uit Drongen, een voorlopig onderkomen gevonden. Hij was lid van de collaborerende organisatie De Vlag (Duits Vlaamse Arbeidsgemeenschap) en vreesde in zijn woonplaats moeilijkheden bij de machtswisseling. Omwille van dit feit had een naijverige timmerman uit het dorp in de nacht met witte verf een hakenkruis geschilderd op de gevel naast de voordeur. Het werd in de vroege morgen reeds ontdekt en onmiddellijk verwijderd. Hierdoor was op die plaats de muur heel wat netter als voorheen alhoewel er nog wat lichte verfstreken zichtbaar waren. Dit voorval zal in de verdere gebeurtenissen van die dag een belangrijk rol spelen.

Wij zaten achteraan in de keuken, dronken koffie met ons drie, m.n. A. Ysebaert, B. De Weirdt en ikzelf, en speelden met de kaarten. Midden op de

tafel stond een pas geopende fles van de fameuze en veel gedronken namaak-
pernod.

Regelmatig hoorden wij voorbijtrekkende troepen. Opeens gebeurde wat ik
gevreesd had en waar ik zo bang voor was!

Wordt vervolgd.

Marcel MICHIELS, Vosselare

CONSTANT NEUTJENS

Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918

Hij werd geboren te Schoten op 24 juli 1894 als zesde kind van elf, waarvan er toen nog acht in leven waren, in het gezin van Jaak Neutjens en Philomena Baelmans aan de Lange Nieuwstraat (thans Vordensteinstraat) alswaar 'Moemien' een kruidenierswinkeltje had. In het winkeltje, dat meestal op zondag klanten over de vloer kreeg en waar onder de hoogmis de netzakken en de bakzakken gevuld werden, werden na afloop van de mis de klanten getrakteerd op een kop koffie onder het uitwisselen van de laatste nieuwtjes. Het was de tijd van de losse producten, een snee spek, petroleum uit het vat, baalkatoen aan de meter, meel uit de ton en haring uit het kistje. Er was ook snoep, klissejap en *zwarten affaire*, zo werd dat dan de winkel van "Fillemien Bolleman".

Stan leerde voor fietsenmaker. Hij kwam veel bij Paeshuys waar hij Jan Olislagers ontmoette. Die was dan met zijn motor op weg naar Baron de Caters in Sint-Job, 's Gravenwezel, om er de eerste vliegmetingen te organiseren en te oefenen.

Stan volgde avondleergangen in de Nijverheidsschool aan de Paardenmarkt te Antwerpen. Zijn zuster Maria zorgde ervoor dat zijn carbuurlantaarn steeds in orde was en klaar licht gaf.

Stan was van de klas van veertien en werd op 7 of 8 augustus 1918 opgeroepen na het uitbreken der vijandelikheden. Via Antwerpen ging het naar Oostende waar ingescheept werd naar Caen in Normandië in een opleidingskamp te Fécamp. Hij diende bij de Eerste Jagers en zat vier jaar achter de IJzer: Diksmuide, Boezinge, Pervijze, Ramskapelle, Steenkerke, met enkele korte rustperiodes in Frankrijk en in Engeland.

Bij het terugtrekken der Duitse troepen in oktober 1918 is Stan gevallen in de nacht van 31 oktober op 1 november, bij een poging om de Schipdonkse vaart over te steken op het grondgebied van Landegem. Daar werden rubberen zakken gevuld met stro in het water geworpen om een loopbrug te kunnen slaan. Vanwege de hevige gevechten kon zijn lichaam eerst later geborgen worden.

Moedig heeft hij de taak vervuld, die 't Vaderland eischte.

†

Bid voor de ziel van zaliger

MIJNHEER

Constantinus Neutjens

SOLDAAT IN HET BELGISCH LEGER

*geboren te Schooten, den 24 Juli 1894
gesneuveld op het veld van eer te Landoghem
den 31 October 1918.*

Bedlend van de H.H. Sacramenten

Bemide Ouders, Broeders en Zusters, de onverbiddelijke oorlog heeft u een zoon ontrukkt voor wien gij gansch uw leven gewerkt hebt, hij heeft u een broeder ontstolen, dien gij zoo zeer bemindet, en wiens eenigste verlangen was in uw midden gelukkig te leven. Maar het Vaderland riep mij, de plicht gebod mij het gekrenkte recht te helpen verdedigen, en zonder aarzelen ben ik heengegaan, wel wetende dat gij het ook verlangdet.

De Goddelijke Voorzienigheid heeft het behaagd mij tot zich te roepen gezamentlijk met zoovele dappere wapenbroeders die voor het recht hun leven offerden. Weent niet, God zal hem beloonen.

H. Hart van Jezus, wees mijne liefde,

(300 dagen aflaat.)

DAT HIJ IN VREDE RUSTE. Amen.

Drukk. Paeshuys Schooten.

Iets wat hij nog nooit gedaan had: vóór de aanval gaf hij zijn persoonlijke papieren en zijn scheergerief aan zijn vriend en dorpsgenoot Gustaaf van Ranst ter bewaring, een vriend met wie hij heel de oorlog samen geweest was. Misschien was dat een voorgevoel, wat wel meer voorkwam bij de frontsoldaten.

Die nacht voelde zijn moeder thuis, zestig kilometer daarvandaan, dat haar jongen gedood werd.

Samen met de gevallen kameraden werd hij begraven op het kerkhof tegen de vernielde kerk van Landegem. Later werd het stoffelijk overschot overgebracht naar een erepark aldaar.

Gustaaf van Ranst huwde later met Maria Neutjens, zuster van Constant en schoonzus van Alfons Heulens die enkele weken later overleed in het krijgshospitaal te Adinkerke ingevolge oorlogsfeiten.

F.VERHOEVEN, Schoten

VERSLAGEN

Zaterdag, zondag en maandag 25, 26 en 27 mei 1996. Tentoonstelling "René Van de Walle fotogenie(k). 25 jaar persfotografie in het Land van Nevele". Ruim 700 bezoekers.

In het Nevelse en omgeving is zowat elke krantenlezer vertrouwd met de initialen "W.N." (Walle Nevele).

Eind 1950 begon René Van de Walle als persmedewerker de plaatselijke gebeurtenissen te verslaan voor een achttal kranten. Zijn werkgebied strekte zich aanvankelijk uit over de gemeenten Nevele, Vosselare en Poesele maar breidde zich weldra uit naar zesentwintig gemeenten in de omgeving van Aalter, Nevele, Deinze, Zomergem en Zulte.

Reeds vanaf het begin van zijn loopbaan als plaatselijk correspondent maakte hij foto's van jubilea, recepties, activiteiten en festiviteiten van allerlei verenigingen. Op die manier legde hij een bijzonder waardevol fotoarchief aan van het reilen en zeilen in onze regio.

Tot 1971 een kortsluiting brand veroorzaakte in zijn donkere kamer en al zijn fotomateriaal en negatieven in de vlammen opgingen.

Maar de dag na de brand stond René in zijn kelder weer foto's te ontwikkelen. Gestadig bouwde hij een nieuwe collectie op.

De heemkundige kring "Het Land van Nevele" vond het een passende hulde aan de ijverige persfotograaf om het vijfentwintig jarig bestaan van zijn tweede fotoarchief met een tentoonstelling uit zijn eigen werk te herdenken. Uit meer dan vijfhonderd dozen met negatieven werden een 120 treffende beelden geselecteerd. René heeft ze met veel liefde en beroepsfierheid vergroot. Bestuurslid Lieven De Ruyck en echtgenote kleefden op alle foto's onderschriften en bouwden samen met de andere bestuursleden van de heemkundige kring de tentoonstelling op.

Net zoals vorig jaar stelde notaris A. Duerinck ons de oude cichoreibranderij Buysse-Loveling ter beschikking. Een betere plaats om in de geschiedenis van het Land van Nevele te duiken, kunnen we ons niet voorstellen.

Wij danken notaris en mevrouw Duerinck heel oprecht voor hun medewerking.

J.L.

Prijs voor geschiedenis toegekend aan leerlingen van de zesde klas.

Net als de vorige jaren heeft de heemkundige kring een bijzondere prijs toegekend aan de best gequoteerde leerling(e) in het vak geschiedenis van de zesde klas. De prijs bestaat uit het boek van Albert Martens "De Sint-Petrus- en Pauluskerk te Hansbeke (1793-1993). Bouw en inrichting" en het boek "Lotenhulle in woord en beeld" van ons bestuurslid Arnold Strobbe.

De prijs ging dit jaar naar:

DE MEYER Anne (Gemeenteschool, Nevele)

DE SMET Kris (Gemeenteschool, Landegem)

DE SMET Tom (Leefschool Klavertje Vier, Nevele)

POELVOORDE William (Gesubsidieerde Vrije Gemengde Basisschool, Hansbeke)

STANDAERT Rutger (Vrije Gesubsidieerde Basisschool, Lotenhulle)

VAN DE GEHUGTE Melissa (St.-Gerolfschool, Merendree)

VAN DE WALLE Winnie (Gemeenteschool, Nevele)

VAN PETEGEM Kim (St.-Vincentiuschool, Nevele)

VAN SEVEREN Maaïke (St.-Vincentiuschool, Landegem)

Wij wensen de laureaten van harte proficiat.

C.D.G.

Zaterdag 13 en zondag 14 juli 1996. Uitreiking bedevaartvaantjes van de heilige Donatus in de kerk van Poesele.

Op initiatief van onze kring werden in de Poeselse parochiekerk, tijdens het tweede weekend van juli, opnieuw bedevaartvaantjes uitgereikt van de heilige Donatus, patroon tegen de bliksem en andere schadelijke natuurelementen.

Op het vaantje, dat nu reeds voor de twaalfde maal werd verdeeld, staat de donderheilige links afgebeeld in de rechter hoek van het vaantje. De afbeelding van de heilige werd overgenomen van het eerste Donatusvaantje dat de Nevelse kunstenaar Denyse Van Doorselaer in 1985 ontwierp. In de scherpe hoek rechts staat de Poeselse parochiekerk in vooraanzicht afgebeeld.

Tussenin staat de volgende tekst: "*H.DONATUS bescherm ons tegen de bliksem en andere schadelijke natuurelementen*".

Het nieuwe bedevaartvaantje werd op speciaal 90 gr. gems-bruin papier afgedrukt en meet 245 op 170 mm.

De oplage bedroeg dit jaar 200 exemplaren waarvan er 55 werden uitgereikt in de zaterdagavondmis en 37 in de hoogmis op zondag. Er werden een 25-tal bedevaarders uit andere parochies geteld. Dit aantal gaat jaarlijks in een lichtjes dalende lijn.

A.B.

Voorzitter

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9850 MERENDREE

Ondervoorzitter

Arnold STROBBE
Lokouter 12
9880 LOTENHULLE

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heiste 45
9850 LANDEGEM

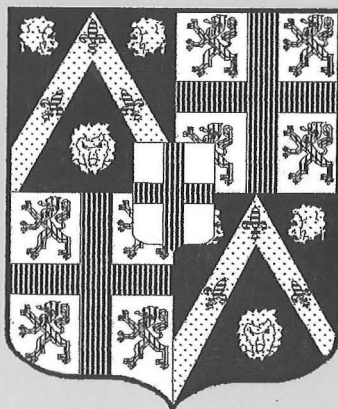
Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 POESELE

Bestuursleden

Irène BUYSSE, Knokstraat 12, 9880 Poeke
Wim DE CLERCQ, Rostraat 12, 9850 Hansbeke
Stefaan DE GROOTE, Peperstraat 7, 9800 Bachte-Maria-Leerne
Yvonne DE KEERE, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
Daniël D'HOOGHE, Langemunt 58, 9850 Nevele
Véronique LAMBERT, Beentjesstraat 28B, 9850 Poesele
Marcel MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
Eddy VERSTRAETE, Brugstraat 61/6, 9880 Aalter

HEEMKUNDIGE KRING

“HET LAND VAN NEVELE”